

The Diak logo is located in the top right corner of the page. It consists of the word "Diak" in a bold, pink, sans-serif font. The background of the page features a large, abstract graphic of overlapping pink and white curved shapes.

Silja Airaksinen
Anne Jääskeläinen
Petra Koisti

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan
ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), diakoniatyö
Opinnäytetyö, 2019

PARISUHTEEN JA VANHEMMUUDEN TUKEMINEN LAPIN SEURAKUNNISSA

TURVA-hankkeen tuloksia

TIIVISTELMÄ

Airaksinen Silja & Jääskeläinen Anne & Koisti Petra
Parisuhteen ja vanhemmuuden tukeminen Lapin seurakunnissa
TURVA-hankkeen tuloksia
60 sivua, 1 liite
Syksy 2019
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia TURVA-hankkeen vaikuttavuutta Lapin alueen seurakunnissa. Tavoitteena on saada tietoa TURVA-hankkeesta saaduista toimintamalleista ja miten niitä on voitu hyödyntää perheiden kanssa työskennellessä.

Toteutimme opinnäytetyön laadullisena tutkimuksena. Keräsimme aineiston haastatteleamalla kuutta Lapin seurakuntien työntekijää, jotka olivat mukana TURVA-hankkeessa. Lisäksi haastattelimme hankkeen projektityöntekijää ja Oulun hiippakunnan hiippakuntasihteeriä hankkeen kokonaiskuvan muodostamiseksi. Toteutimme haastattelut etäyhteyksin ja analyysitapana käytimme sisällysanalyysia.

Haastatteluista saaduista vastauksista voidaan todeta, että TURVA-hankkeen myötä verkostoituminen on lisääntynyt ja vahvistunut. TURVA-hankkeesta saadut koulutukset on koettu tarpeelliseksi ja niistä saatuja toimintamalleja on voitu hyödyntää työssä. TURVA-hankkeen antama tuki digitaalisten palveluiden kokeiluun ja käyttöönottoon on koettu tärkeäksi, mutta digitaalisten palveluiden vakiinnuttaminen työvälineeksi on vielä alkutekijöissään.

Opinnäytetyöstä syntyi jatkotutkimusaiheeksi Oulun seurakuntien diakoniatyöntekijöiden tukeminen perheiden kanssa tehtävässä työssä.

Asiasanat: parisuhde, vanhemmuus, TURVA-hanke

ABSTRACT

Airaksinen Silja & Jääskeläinen Anne & Koisti Petra
Supporting relationships and parenthood in the parishes of Lapland
TURVA project results
60 pages, 1 appendix
Autumn 2019
Diaconia University of Applied Sciences
Bachelor's Degree in Social Services, Diaconal Work

The purpose of the thesis was to study the effectivity of the TURVA project in the parishes in the district of Lapland, Finland. The goal was to get information on operating models provided by the project and how they can be used when working with families.

The thesis was implemented as a qualitative research. The material was collected by interviewing six employees in the parishes in the district of Lapland, who took part in the project. Additionally, the project worker and the diocese secretary of the diocese of Oulu were interviewed to get a general view on the project. The interviews were carried out through remote access and theme interviewing was used as the analysis method.

Based on the answers that were given in the interviews it can be concluded that the TURVA project has increased and amplified networking in parishes. The schooling provided by the project has been necessary according to the interviews. Furthermore, the operating models provided by the project have been useful in everyday work. The support that the TURVA project gave on experimenting and introducing digital services in everyday work has been seen as useful. However, to establish them as a tool in everyday work is at its very beginning.

The thesis gave birth to a follow-up research topic in the parishes of Oulu to support the diaconal workers who work in family support.

Keywords: relationship, parenthood, TURVA project

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 PARISUHDE	6
2.1 Parisuhteen vaikutus perheeseen	8
2.2 Vuorovaikutus	9
2.3 Tuki perheille.....	11
3 PERHE	14
3.1 Vanhemmuus.....	15
3.2 Kasvuympäristö	18
3.3 Perhetyö.....	19
4 HYVINVOINTI.....	21
4.1 Lapsiperheiden hyvinvointi.....	22
4.2 Osallisuus	23
4.3 Osallisuus yhteiskunnan näkökulmasta	24
5 PERHEKESKUSTOIMINTA.....	26
5.1 Digitaaliset palvelut	28
5.2 Moniammatillinen yhteistyö	29
5.3 Verkostoituminen	31
5.4 Tulevaisuuden näkymiä	31
6 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS	33
7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	34
8 PROSESSIN KUVAUS	36
9 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	39
10 TURVA-HANKKEEN TULOKSIA	42
10.1 TURVA-hankkeesta saatuja toimintamalleja	42
10.2 Verkostoituminen	43
10.3 Digitalisaatio.....	44

10.4 Digitaalisten palveluiden haasteet.....	45
11 JOHTOPÄÄTÖKSET	46
12 POHDINTA	47
LÄHTEET.....	52
LIITE 1: Haastattelukysymykset.....	61

1 JOHDANTO

Antti Rinteen hallitusohjelmassa on otettu kantaa parisuhteen ja vanhemmuuden hyvinvointiin sekä ratkaisuihin niiden ongelmatilanteissa. Rinteen hallitusohjelmassa todetaan, että kaikkialla Suomessa ei ole saatavilla yhdenvertaisia ja järjestelmällisiä tukimuotoja mitä tämän päivän perheet tarvitsisivat. (Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 2019, 141.) Kunnissa on 1990-luvulta lähtien kärsitty heikentyneistä lapsi- ja perhepalveluista. Korvaavien palveluiden kasvu on kunnissa lisääntynyt. Palvelujen hajanaisuus ei ole kyennyt estämään eriarvoistumista vaan on ollut pikemminkin myötävaikuttamassa siihen. LAPE-muutosohjelman myötä suunta on parempaan. Matalan kynnyksen palveluita kootaan yhteen perhekeskuksiksi. Perhekeskuksessa halutaan erityisesti kiinnittää huomiota vanhempien jaksamiseen, tukiverkostoihin ja voimavaroihin. (Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma-siltaamistoimet maakuntavalmisteluun vuosille 2019-2021.) Rinteen hallituksen ohjelmassa todetaan myös, että perhepolitiikan haasteena ovat perheiden uudenlaiset tarpeet sekä lapsiperheiden monimuotoisuus. Kaikista perheistä Suomessa jo noin kolmasosa on muita kuin perinteisiä ydinperheitä. Yhteiskuntamme tuen muodot eivät vastaa kaikkien perheiden tarpeisiin. (Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 2019, 141.)

Suomen kaikissa maakunnissa käynnistyi vuonna 2017 LAPE-hanke eli Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Muutosohjelma edistää perheiden, lasten ja nuorten hyvää elämää. (Oulun hiippakunta. Hanketoiminta. Turva-hanke.) Sipilän hallituksen kärkihankkeen LAPE: n keskeinen teema on vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistamisessa. Kärkihankkeen tavoitteena on vanhemmuuden ja parisuhteen tuen lisääminen osana perhekeskustoimintamallia. (Hakulinen, Laajasalo & Mäkelä 2019, 9.) Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman osana Oulun hiippakunnan tuomiokapituli ja Lapin seurakunnat ovat käynnistäneet TURVA-hankkeen. Turva lyhenne tulee sanoista tukea arjen vaativiin vaiheisiin.

Opinnäytetyötä on suunniteltu yhdessä kasvatuksen hiippakuntasihteerin ja hankkeen projektityöntekijän kanssa. Opinnäytetyölle on työelämälähtöinen

tarve. TURVA-hanke on osa perhekeskustoimintamalli Lappiin – integroidut monitoimijaiset palvelut perheille – hanketta. Perhekeskustoimintamalli on palvelukokonaisuus, jossa on yhdistetty eri toimijoiden esimerkiksi kuntien, järjestöjen ja seurakuntien palveluja hyviksi kokonaisuuksiksi ja palvelut painottuvat varhaiseen tukeen ja hoitoon. (Oulun hiippakunta. Hanketoiminta. Turva-hanke.)

TURVA-hankeen tavoitteena on vanhemmuutta ja parisuhdetta tukevien palveluiden saatavuuden parantaminen. Tavoitteena on myös ammattihenkilöiden osaamisen sekä työvälineiden uudistaminen, jotka työskentelevät lasten, nuorten ja perheiden kanssa. Hankkeen yksi tärkeä tavoite on myös vahvistaa seurakuntien digivalmiuksia. Perhekeskustoimintamalli Lappiin hankkeessa Oulun Hiippakunnan osahanke TURVA-hanke on ollut päävastuussa parisuhteen ja vanhemmuuden tukemisen osa-alueesta, jonka tarkoituksena on myös kehittää seurakunnissa matalan kynnyksen palveluita perheille. (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Hankkeet. Perhekeskustoimintamalli Lappiin. Vanhemmuuden ja parisuhteen tuki.) Vaikka mainitsemme parisuhteen ja vanhemmuuden samassa lauseessa, huomiomme, että on paljon vanhempia, jotka eivät ole parisuhteessa. Tulevina sosiaali- ja kirkonalan ammattilaisina kohtaamme kaikki perhemuodot samanarvoisina.

Opinnäytetyössämme käytämme tutkimusmenetelmänä haastattelua ja toteutamme sen etäyhteyksin. Haastattelemme TURVA-hankkeessa mukana olleita työntekijöitä. Haastattelujen avulla pyrimme saamaan selville, että miten TURVA-hanke on vaikuttanut työntekijöiden osaamiseen ja työvälineiden uudistamiseen, minkälaisia mahdollisuuksia seurakunnan työntekijöillä on tukea perheitä vanhemmuuden ja parisuhteen haasteissa ja onko TURVA-hankkeella ollut vaikutusta digitaalisten palveluiden haltuun ottamisessa Lapin alueen seurakunnissa. Kokoamme teoreettisen viitekehyksen opinnäytetyöhömme parisuhteen ja perheen ympärille, johon liittyy keskeisenä hyvinvointi ja osallisuus. Perhekeskushankkeissa on kehitetty käytäntöjä parisuhteen tueksi, mikä lisää koko perheen hyvinvointia ja osallisuutta.

2 PARISUHDE

Parisuhdetta ja perhettä suomalaiset pitävät hyvin tärkeänä, sillä edelleen yhteiskunnan tärkeitä instituutioita ovat perhe ja avio- tai avoliitot. (Törrönen 2012, 20). Ihmisen kaipuu parisuhteeseen on ollut ja on edelleen sellainen asia, minkä ihmiset kokevat perustavana tarpeena. (Kontula 2013, 24). Parisuhteen ytimessä on minä eli kaksi minää ja ne ovat suhteessa toisiinsa. Keskeisiä osa-alueita minässä ovat tunteet, ajattelu ja tahtominen. (Luukkala 2015, 19.) Pohja ihmissuhteiden luomiselle on suhde itseen, joka on elämän pisin ihmissuhde. (Kallio 2016, 44). Ajattelukykyisellä, tunnetaidokkaalla ja sopivan tahdonvoiman omaavalla ihmisellä on hyvät lähtökohdat tavoitella hyvää parisuhdetta. Ihminen on syvästi sosiaalinen, hänellä on tarve olla yhteydessä lajitovereihin ja tarve pariutua. (Luukkala 2015, 19.) Kaipuu toisen ihmisen kanssa yhteyteen ja läheisyyteen on ihmisessä niin syvällä, että sitä on vaikea erikseen havainnoida ja ymmärtää. (Kallio 2016, 127.) Ihminen muodostaa kiintymyssuhteita koko elämän ja aikuisena tärkeä kiintymyssuhde on parisuhde. (Heiskanen, Markova, Salmi & Vaaranen 2017, 49.) Se, jolle on tärkeää ydinarvojen toteuttaminen elämässä, on motivoitunut. Jos keskeinen ydinarvo on parisuhde, olemme valmiit tekemään paljon töitä sen eteen. On todennäköistä, että parisuhteesta tulee kestävä, jos se on tärkein arvomme. (Luukkala 2015, 37.) Ihminen kasvaa vahvemmaksi yksilöksi, mitä tietoisemmaksi hän tulee itsestään, sekä kykenee puolustamaan paremmin niitä arvoja, jotka ovat itselle tärkeitä. (Hämäläinen 2014, 93.) Hyvä parisuhde vahvistaa itsetuntoa, edistää psyykkistä hyvinvointia ja terveyttä sekä lisää vastustuskykyä. (Rotkirch 2014, 68.)

Yksilölle on välttämätöntä irrottautua lapsuuden perheestään, jotta hän voi liittyä omiin suhteisiin ja kantaa vastuuta niistä. (Anttonen 2017, 273). Parisuhteeseen aikovalla ei saisi olla riippuvuutta omia vanhempiaan kohtaan eikä myöskään kapinointia heitä vastaan. (Sinkkonen 2018, 101). Parisuhdekumppanin valinnan perusteena on yleensä rakastuminen ja ihmisten kokemusten mukaan siinä on jotain mystistä, jota ei voi selittää. Euroopan johtavan psykoanalyttisen pariterapiakeskuksen perustajajäsen Henry Dicks sanoo parisuhteen perustuvan salaiseen sopimukseen. Se tarkoittaa sitä, että puolisoilla on syvää ymmärrystä

toistensa kokemuksiin, jotka välittyvät sanattomasti toiselle. Puoliso löytyy itselle sopivaksi ja hänen avullaan voidaan työstää omia kadotettuja ja yhteyttä etsiviä puolია. Parisuhderakkauden kannalta puolisoiden lapsuudenperheiden ihmissuhteilla on merkitystä. Lapsuuden ihmissuhteissa koetun latauksen luonne toistuu edessä olevissa ihmissuhteissa. (Anttonen 2017, 278–279.)

Jos on lapsena joutunut nielemään kiukkua ja tunteiden ilmaisemista on joutunut pidättelemään, ei niiden ilmaiseminen ole parisuhteessakaan helppoa. (Sinkkonen 2017, 105.) Voidaan siis todeta, että parisuhde kuormittuu niin historiasta kuin nykyhetkestäkin. Parisuhde on kiintymyssuhde ja sille on ominaista, että ihminen haluaa olla kiintymyksenkohteensa vieressä erityisesti silloin kun hän on peloissaan. Lähellä oleminen lisää turvallisuudentunnetta kumppanissa. Kiintymys ei vähene ajan myötä, vaan se ennemminkin syvenee ja voimistuu. (Sinkkonen 2017, 105.)

Hyvän parisuhteen tunnusmerkkejä ovat intohimo ja luottamus. (Luukkala 2015, 57). Turvallisten ja tunneyhteydeltään syvien ihmissuhteiden rakentaminen on yksilöllinen ja myös yhteiskunnallinen asia, koska se vaikuttaa kokonaisvaltaisesti ihmisen hyvinvointiin ja työkykyyn. (Kallio 2016, 130.) Parisuhteen hyvinvointiin vaikuttavat elämän mukana tulevat kaikki muutokset, eikä siis kulje irrallisena elämänalueena. Jos parisuhteessa olevilla on hyvä olla toistensa kanssa, sitä paremmin he voivat vastaan ottaa erilaisia muutoksia elämässä. (Heiskanen ym. 2017, 28.)

Tutkimuksilla on voitu osoittaa asioita, jotka vaikuttavat parisuhteen onnellisuuteen, etenkin pikkulapsiperheissä. Esimerkiksi parisuhteessa ollaan läsnä ja apuna toistensa arjessa, kyetään arvostamaan ja rakentamaan kommunikaatioon ja suhteessa on fyysistä hellyyttä sekä läheisyyttä. (Heiskanen ym. 2017, 57.) Parisuhteen ongelmat vaikuttavat koko perheen hyvinvointiin negatiivisesti, kun taas hyvinvoiva parisuhde on voimavara, joka voi auttaa perhettä ongelmien ratkaisussa. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 119.)

Suurin osa suomalaisista haluaa sitovan parisuhteen ja valtaosa kaikista suomalaisista eläkin vakiintuneissa parisuhteissa, johon ovat myös tyytyväisiä. (Kontula 2016, 102).

2.1 Parisuhteen vaikutus perheeseen

Koko perheen hyvinvointia ajatellen, on hyvin olennaista, että lapsiperheen vanhempien parisuhde on toimiva ja jossa työnjako on tasapuolinen. Vanhemmuus voi olla parisuhteen lujittava tekijä, mutta tuo myös monenlaista painetta parisuhteeseen. Arki koetaan vaativaksi ja yhteistä aikaa puolison kanssa on liian vähän. Peruslähtökohtia onnelliseen ja tyytyväiseen parisuhteeseen on, että molemmat osapuolet kokevat oikeudenmukaisuutta, puolisoiden välinen kommunikointi on toimivaa ja seksuaalielämä koetaan vähintään tyydyttäväksi. (Lammi-Taskula & Salmi 2014, 72–73.)

Tutkittaessa parisuhteen vaikutusta vanhempien ja lasten välisiin suhteisiin, niiden väliltä löytyy selvä yhteys. Parisuhteella on vaikutusta lapsen kehitykseen vanhemmuussuhteen kautta. (Malinen & Kumpula 2005, 43.) Vahvat, toisiaan tukevat sekä vakaat vanhempien väliset suhteet on Cowan & Cowanin (2002) mukaan liitetty parempaan lasten psykologiseen hyvinvointiin. (Cowan & Cowan 2002). Malisen & Kumpulan (2005, 43) tutkimustuloksissa käy ilmi, että vanhempien on hyvin vaikea suojata lapsiaan parisuhteen epäsovulta. Myönteisten suhteiden luominen ja ylläpitäminen on hankalaa, jos parisuhde ei toimi. Parisuhde perustuu molemminpuoliseen kunnioitukseen, luottamukseen, ystäväyyteen, huolenpitoon, päivittäisiin hellydenosoituksiin ja pyrkimyksenä viettää aikaa yhdessä. Hyvä parisuhde vaikuttaa kokonaisvaltaisesti terveyteen. Aikuisten parisuhteet ovat juurtuneet lujasti lapsuuden kokemuksiin rakkaudesta ja menetyksistä. Jokainen voi itse myötävaikuttaa hyvään parisuhteeseen. Jokaisella parilla on käytössään korjaavat mekanismit, kielteinen ja myönteinen. Jotta suhde voisi hyvin, myönteisten käyttäytymis- ja tunnekokemusten on hyvä olla vahvempina kuin kielteiset. (Malinen & Kumpula 2005, 43–46). Vahvat parisuhteet suojaavat perhettä taloudellisilta vaikeuksilta sekä työpaikkojen menetyksiltä, jotka johtavat

konflikteihin parisuhteessa sekä vaikuttavat negatiivisesti vanhemmuuteen ja sitä kautta vaikuttavat myös lapsiin. (Masarik ym. 2016, 326–345).

Päätäjien tulisi yhä enemmän pohtia ja huomioida kuinka lapsiperheiden arkea, jaksamista, taloudellista tilannetta sekä työn ja perheen yhteensovittamista voitaisiin helpottaa yhteiskunnallisin toimin. Vanhempien pitäisi saada enemmän voimavaroja käytettäväksi nimenomaan parisuhteeseen sekä vanhemmuuteen. Vanhempien jaksamisella on kauaskantoiset vaikutukset vuosikymmenten päähän, pitkälle vauvojen aikuisikään saakka. (Klemetti, Vuorenmaa, Ikonen, Hedman, Ruuska, Kivimäki, Rajala 2018, 70–71).

2.2 Vuorovaikutus

Vuorovaikutuskoulutuksessa on huomattu ihmisten kertovan siitä, kuinka juuri rakkaimpien ihmisten kanssa he käyttävät kaikkein vähiten rakentavan vuorovaikutuksen keinoja sekä käyttävät eniten latistavia ja epäkunnioittavia ilmaisunmuotoja. Vuorovaikutus on vastavuoroista: vuorovaikutuksen osapuolet tuovat yhteiseen tilanteeseen jotain sellaista, mikä vaikuttaa molemmissa. Sosiaalinen ympäristö ja kulttuuri vaikuttavat vuorovaikutustilanteeseen. (Klemola & Talvio 2017, 11–12.) Vuorovaikutuksen merkitystä ei voi parisuhteessa koskaan korostaa liikaa. Jos lapsuuden perheessä asioista ei olla puhuttu, niin sen opetteleminen parisuhteessa voi kestää kauan. Suomalaisissa perheissä isien erityisesti on ollut vaikea puhua tunteistaan. (Sinkkonen 2018, 102.)

Viimeisen kymmenen vuoden aikana yksi muutos läheissuhteissa on ollut internet ja sosiaalinen media. On puhuttu taskuun mahtuvasta läheisyydestä (mobile intimacy). Läheissuhteet eivät ole enää tämän kehityskulun myötä samalla tavalla aikaan ja paikkaan sidottuja kuin ennen. Verkko on mahdollistanut uusia tapoja pitää yhteyttä ja jakaa tunteita reaaliaikaisesti ihmisiin. Verkon kautta tunnetiloja voi lähettää vaikkapa toisella puolella maapalloa olevalle ystävälle. Samalla voidaan huomata, että miten some saattaa hioa pois ihmissuhteisiin kuuluvia elementtejä, kuten kasvojen ilmeet, eleet ja kosketuksen. Ja kun puhelimet ja muut

laitteet ovat koko ajan läsnä arjessamme, ne vaikuttavat ihmisten väliseen vuorovaikutukseen, jopa samassa tilassa oltaessa. Jos lapsen on vaikea saada huomioita aikuiselta, joka on puhelimen tai muun laitteen lumoissa, niin sen on huomattu vaikuttavan lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin. (Pirkanen & Eerola 2018, 19–20.)

Tutkimustuloksissa ilmenee, että lapset oppivat ongelmallista vuorovaikutuskäyttäytymistä kasvaessaan onnettomien vanhempien kanssa. Lapset reagoivat vanhempiensa vihan ilmauksiin ja konflikteihin voimakkaan tunneperäisesti ja kehoillisesti. Erityisesti parisuhteessa ilmenevistä ongelmista kuten mustasukkaisuus, vihaisuus, repivä kritiikki, mykkäkoulut ja toisen dominointi ovat lasten kannalta merkityksellisiä. Oleellista on se, että riidan jälkeen lapset näkevät sovinnon tekoa. Lapset sietävät vanhempiensa kriisejä, sekä vaikeitakin elämäntilanteita jos asiat kehittyvät ja ratkeavat. Näin lapset oppivat ongelman ratkaisutaitoja, jotka auttavat heitä myös omassa elämässään. Paljon parempaa lasten kannalta on se, että riidat ja ongelmat jatkuvat eikä mikään muutu. (Malinen & Kumpula 2005, 43–44.)

Tutkimukset osoittavat, että lapset hyötyvät siitä, kun vanhempien parisuhde muuttuu riitaisesta harmoniseksi. Vanhemmat, jotka elävät onnettomassa parisuhteessa, eivät pysty tarjoamaan niin johdonmukaista kuria lapsilleen kuin vanhemmat, joilla on vähemmän parisuhdevaikeuksia. Epäjohdonmukaisuudet kasvatuskäytännöissä johtuvat huonosta kommunikaatiosta ja vanhemman käyttäytyminen voi myös vaihdella sen mukaan onko toinen puoliso läsnä tai ei. Tällaisen vuorovaikutuksen seurauksena, jossa vanhemmuus on epäjohdonmukaista, aiheutuu ongelmia vanhempi-lapsisuhteessa. Jos lapsi pääsee manipuloimaan vanhempiaan käyttämällä hyväkseen vanhempien riitoja, on se kokemusten mukaan lapselle erittäin haitallista ja aiheuttaa vääränlaista vallantuntoa sekä turvattomuutta, pelkoja ja ahdistuneisuutta. Lapset ja nuoret tarvitsevat vanhemmiltaan turvallisuutta, huolenpitoa, esikuvaa, samaistumismallia, arvovaltaa mutta ei auktoriteettia. (Malinen & Kumpula 2005, 43–44.) Lapsen näkökulmasta katsottuna vanhempien on tärkeää säilyttää hyvä vanhemmuussuhde, vaikka parisuhteessa kuohusikin. (Nuorten ystävät. Vanhempien akatemia. Henkilökohtaista tukea ja valmennusta vanhemmuuteen.)

2.3 Tuki perheille

Sotien jälkeen Suomessa 1940-luvulla avioerojen määrä nousi kolminkertaiseksi verrattuna tilanteeseen sotia ennen. Kirkon perheneuvontatyö oli vastaus perheiden lisääntyviin ongelmiin. Tampereen kaupunkilähetyksen silloinen johtaja ja pastori Matti Joensuu laittoi lehteen ilmoituksen, jossa hän tarjosi ilmaista keskusteluapua avioeroa harkitseville tai sen uhan alla eläville pariskunnille. Halukkaita keskustelulle ilmaantui niin paljon, että kaupunkilähetys kiinnitti pastorin perheneuvontatyöhön päätoimisesti. (Ruotsalainen 2002, 15–16.)

Seurakunnasta saa parisuhteeseen tukea perheneuvonnan palveluista, parisuhdeilloista, tapahtumista ja koulutuksista. Kirkon perheneuvojen verkostoituvaan työotteeseen kuuluu yhteistyö sosiaalitoimen, perheneuvolan, neuvoloiden perhevalmennuksien sekä seurakunnan eri toimintamuotojen kanssa. Kirkon perheneuvonnan on tärkeää osallistua myös yhteiskunnalliseen julkiseen keskusteluun. Toiminnan näkyvyyttä on helppo lisätä sosiaalista mediaa ja verkkotyötä hyödyntämällä. Yksi hyvä esimerkki tästä on Kirkkohallituksen ja Sanoma Media Finlandin Vauva.fi- verkkosivuston yhteistyö parisuhdeneuvolasta. Siellä ihmiset voivat kysyä apua omiin ihmissuhdeongelmiin, kysymyksiin vastaa kirkon perheneuvojat. Matala kynnyks tekee perheneuvonnasta ja sitä myöten koko kirkosta helpommin lähestyttävän ja kertoo siitä, että kirkossa halutaan tukea kaikkia perheitä. Palvelua kehittää ja rahoittaa Kirkkohallitus ja useampi eri seurakunta. Perheet kaipaavat keskusteluyhteyttä ja sielunhoidollista tukea. Seurakunnassa autetaan perheitä ilman palvelutarpeen arviointia. (Heinonen & Sotamaa 2018, 72–73.)

Varhaisen vanhemmuuden tuella tarkoitetaan kaikkia niitä toimia, joiden tavoite on vanhempien voimavaroja lisäämällä tukea perhettä ja vanhempia ennen ongelmien syntymistä tai viimeistään heti niiden alkuvaiheessa. Tällaisia interventiota ovat esimerkiksi ryhmämuotoiset Ihmeelliset vuodet ja internetpohjainen Voimaperheet. (Rissanen, Kankaanpää, Surakka & Vornanen 2018, 62.) Ihmeelliset vuodet ohjelma on tarkoitettu 3–12-vuotiaiden käytöshäiriöisten lasten vanhemmille sekä lasten kanssa työskenteleville ammattilaisille. (Kasvun tuki. Työmenetelmät. Ihmeelliset vuodet- vanhemmuusryhmät. Ihmeelliset vuodet-

ryhmähallintamenetelmä ammattikasvattajille). Voimaperheet on suunnattu alle kouluikäisten lasten käytösongelmien hoitoon ja se on kehitetty yhteistyössä perusterveydenhuollon kanssa. (Kasvun tuki. Työmenetelmät. Voimaperheet.)

Parisuhteen palikat on tehty työväliseksi seurakuntien, kuntien ja järjestöjen työntekijöille. Puisten palikoiden avulla voidaan havainnollistaa parisuhteen eri osa-alueita. Palikoita voidaan käyttää monenlaisissa tilanteissa parisuhdetta käsitellessä kuten luennoilla, leireillä, ryhmissä, neuvolassa, vihkikeskustelussa ja terapiatilanteissa. (Parisuhteen palikat.)

Kataja-parisuhdekeskus ry toimii parisuhteen ja perheen tukemiseksi. Järjestö tukee toiminnallaan sitoutumista, tasavertaisuutta ja vastavuoroisuutta kumppanuudessa. Järjestö synnyttää toiminnallaan uusia menetelmiä ja ideoita. Järjestöllä on omaa parisuhde- ja luentotoimintaa. Heiltä löytyy myös parisuhteen hoitamiseen paljon materiaalia. Kataja ry on mukana sosiaalisessa mediassa Facebookissa, Twitterissä, YouTubessa ja Instagramissa. (Parisuhdekeskus Kataja ry.)

Ensi- ja turvakotien liitto on järjestö, joka auttaa vaikeissa ja turvattomissa oloissa eläviä lapsia ja perheitä. Avun antajana toimii ammattilaiset sekä vertaiset. Lapsiperheille tukea tarjotaan lastenhoitoavun, asumisen tuen ja vanhemmuuden tuen muodossa. (Ensi- ja turvakotien liitto.)

Mannerheimin lastensuojeluliitto koostuu keskusjärjestöstä ja paikallisyhdistyksistä. Keskusjärjestö osallistuu muun muassa lapsi- ja perhepoliittiseen päätöksentekoon ja antaa lausuntoja. Ylläpitää liiton tukipalveluja kuten puhelin- ja chat palveluja sekä tukee vanhempia jakamalla tietoa lapsen kasvatuksesta, kehityksestä ja kasvusta. Piirit taas vaikuttavat alueellisesti, ne muun muassa tarjoavat kunnille perhekeskuskumppanuutta, kouluttavat ja ohjaavat paikallisyhdistysten vapaaehtoisia, järjestävät tapahtumia ja välittävät lastenhoitoapua. Paikallisyhdistykset perustavat ja ylläpitävät perhekahviloita ja kerhoja, tarjoavat luentoja sekä ohjaavat vapaaehtoisia. Liitolla on kattavat verkkosivut, joista saa tukea ja apua vanhemmat sekä ammattilaiset. (Mannerheimin lastensuojeluliitto.)

Kansainvälisen tutkimuksen mukaan ennaltaehkäisevät keinot ovat tehokas tapa säästää sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannuksista. Tällaisia keinoja ovat tehokkaat ja riittävät kotikäynteihin perustuvat varhaisen tuen menetelmät, alle kouluikäisten vanhempien valmennus- ja tukiryhmät, laadukas päivähoito sekä lastensuojelun verkostoituva työote. Talousnobelisti James Heckman on laskenut, että lapsen varhaisiin vuosiin sijoitettu taloudellinen tuki maksaa itsensä moninkertaisesti takaisin myöhemmin. (Salmi, Mäkelä, Perälä & Kestilä 2012, 6.)

Varhaiskasvatus ja perusopetus, koulu ja terveydenhuolto, äitiys ja lastenneuvolat ovat keskeisiä koko ikäryhmille suunnattuja universaaleja lasten, nuorten ja perheiden palveluja. Lapset ja nuoret voivat tarvita tuekseen myös terveyden sekä sosiaalihuollon erityispalveluja, kuten lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua tai päihdepalveluja. Näiden palvelujen lisäksi monet perheet lasten ja nuorten kanssa osallistuvat arkea tukevaan, yhteisölliseen toimintaan. Näitä palveluja ovat esimerkiksi kunnan, yksityisen, kolmannen sektorin ja seurakuntien järjestämät kerhot, aamu- ja iltapäivätoiminta sekä vapaa-ajan toimintaan liittyvät kulttuuri ja liikunta palvelut. (Perälä, Halme & Kanste 2014, 229.)

Etenkin pienten, alle kouluikäisten lasten perheet osallistuivat lähellä perhettä sijaitseviin ja kaikille avoimiin toimintoihin kuten esimerkiksi kerhotoimintaan, perheitä kokoaviin perhekahviloihin, sekä käyttävät paljon lasten leikkikenttiä ja puistoja. Vanhemmat olivat palveluiden saatavuuteen tyytyväisiä. Tämä on merkityksellistä, sillä kaikissa näissä toiminnoissa vanhemmilla on mahdollisuus tutustua muihin samassa elämäntilanteessa oleviin vanhempiin ja lapsilla on mahdollisuus saada seuraa toisistaan. Nämä palvelut ovat pääosin maksuttomia ja sijaitsevat lähellä kotia. (Perälä ym. 2014, 230.)

Suomessa varhaisen vanhemmuuden tuen palveluiden vaikuttavuutta on tutkittu hyvin niukasti, mutta kansainvälisten tutkimusten mukaan varhaisella vanhemmuuden tuella on kyetty vaikuttamaan erityisesti lasten käytöshäiriöoireiluun, jota esiintyy 5–10 prosentilla suomalaisista lapsista. (Rissanen, Kankaanpää, Surakka & Vornanen 2018, 62).

3 PERHE

Yhteiskuntatieteissä perhe- ja läheissuhteiden tarkastelu on muuttunut viimeisten vuosikymmenten aikana. (Pirskanen & Eerola 2018, 14). Suomalaista perhettä on vaikea määritellä, mutta se on meille kaikille tuttu ja kaikilla on siitä oma kokemus ja mielipide. Perheitä on aina ollut kaikissa yhteiskunnissa, kulttuureissa ja yhteisöissä ja se on yhteiskunnan yksi vanhimmista instituutioista. Perheistä käydään paljon julkista keskustelua. Perheen voidaan ajatella olevan muokkautuva prosessi, johon vaikuttavat esimerkiksi lasten syntyminen, mahdollinen uusperheen muodostuminen ja lasten muuttaminen pois kotoa. Suurin osa ihmisistä ajattelee heillä olevan ainakin kaksi perhettä lapsuuden perhe ja oma perustettu perhe. (Jokinen 2017, 126–127.) Perhe voi myös muotoutua elämäntilanteen kautta. (Pirskanen & Eerola 2018, 15). Sellaiseksi perheen malliksi, joka voidaan ajatella olevan yleinen ei kelpaa mikään. Vaikka moderneissa länsimaissa ydinperheajattelu on ollutkin tapana nostaa ylitse muiden. (Jokinen 2017, 131.)

Projektissa, jossa tutkittiin Suomalaisten lasten emotionaalista turvallisuutta, havaittiin, että lapset kertovat omaa perhettään olevan vanhemmat, sisarukset, puolisisarukset, sisarusten puoliset, isovanhemmat sekä lemmikkieläimet. Nuoret puolestaan pitävät ystäviä niin tärkeinä, että voivat nimetä heidät osaksi perhettään. (Pirskanen & Eerola 2018, 15.) Kulttuurisesti on vahva ajatus siitä, että perhe ja koti antavat lapselle juuret ja oman identiteetin. Tavallista kuitenkin on, että lapsen elämässä koti ja perhe ovat toisistaan irrallisia ja vaihtuvia. Vaikeat perheongelmat, avioerot tai muut kriisitilanteet muokkaavat lasten perhesuhteita uudelleen, lapsen näkökulmasta usein pakotettuna. (Forsberg 2018, 31.) Sosiaalipolittikan tavoitteena on parantaa perheiden elämänlaatua sekä turvata yksilöille ja perheille kohtuullinen hyvinvointi. (Keurulainen 2014, 16–17).

Erik H. Eriksonin (1902- 1994) psykososiaalisen kehityksen teoriassa perhe ei ole kovinkaan keskeisessä roolissa, mutta kuitenkin perhesuhteet ja perhe ovat voimakkaasti läsnä erityisesti, kun tarkastellaan lapsuuteen liittyviä eri vaiheita. (Korhonen & Perho 2014, 47–48.) Suomessa yhteiskunnan rooli lasten hoivajana ja kasvattajana kasvaa koko ajan, lapset viettävät yhä vähemmän omassa

kodissaan aikaa. Vanhemmilla on pitkiä työpäiviä ja luodaan uraa. Harrastuksia on paljon niin lapsilla kuin aikuisillakin. Perheet viettävät arjessa yhteistä aikaa vähenevässä määrin. Tällainen ilmiö voi näkyä erilaisina oireiluina mm lasten käyttäytymisessä. (Keurulainen 2014, 18.)

3.1 Vanhemmuus

Vanhemmuus on prosessi, joka kestää koko eliniän ja pysyttelee aina kesken-eräisenä. Vanhemmuus syntyy lapsen ja vanhemman välillä käytävässä vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa. Vanhemmuus kasvaa, kun arkea eletään yhdessä ja koetaan yhdessä arjen asioita ja kokemuksia. Vanhempien ja lasten sekä vanhempien kesken vallitseva rakkaus sekä ravitsee, että vahvistaa vanhemmuutta sekä tuo vanhemmille voimia ja eväitä toimia vaikeissakin tilanteissa rakentavasti lapsen hyväksi. Vanhemmuus on lapsen tarpeiden, tunteiden ja viestien tunnistamista sekä niihin vastaamista, lapsen huolehtimisesta ja huomioimista ja lapsen näkemistä. (Rönkkö & Rytönen 2010, 124). Vanhempi on lapselleen rajojen asettaja, elämän opettaja ja rakkauden antaja. (Jokinen ym. 2012, 125). Lapsi kokee olevansa turvassa, kun hänellä on tieto, että hän on vanhemman ajatuksissa läsnä. Tämä auttaa lasta kasvamaan ja kehittymään yhä vahvemmaksi. (Juusola 2011, 17). Vanhemmuudessa on mahdollisuus kasvaa ja kehittyä, siinä ei tarvitse tulla valmiiksi eikä olla täydellinen, puhutaan riittävän hyvästä vanhemmuudesta. (Jokinen ym. 2017, 126).

Vanhemmat kokevat olevan neuvottomia kasvavien lastensa kanssa ja jaksaminen on koetuksella myös murrosikäisten nuorten kanssa. Vanhempien oma kasvuympäristö on ollut erilainen, nykynuorten tietoyhteiskunta ja sen mahdollisuudet ovat nykylapsille itsestäänselvyys. Vanhemmat saattavat arastella heille uusia ja vieraita ilmiöitä, joiden keskellä lapset kasvavat. Turvaverkkojen puuttuminen ja arkinen kiire voi myös tarkoittaa, että vanhempien ote nuorten kanssa olemiseen sekä heidän kasvunsa tukemiseen horjuu. Vanhempien neuvottomuus tulee esille myös vanhempainilloissa, joissa asiantuntijat käyvät pitämässä luentoja. (Syrjälä 2005, 8.) LAPE-hankkeessa tehdyssä kyselyssä vanhemmille on tullut esille, että vanhemmat toivovat saavansa pitkäjänteistä tukea

vanhemmuudelleen, joka jatkuu pitkälle sinne asti, kun lapsi on murrosiässä. Vanhemmat toivovat tulevansa kuulluksi perheen yksilöllisyys ja kokonaistilanne huomioon ottaen. Kun vanhemmat saavat apua ja tukea vanhemmuuteen ja parisuhteeseen, niin se vahvistaa koko perheen hyvinvointia. (Pelkonen 2019, 106.)

Yleensä parisuhde on vanhemmuuden suurin tukipilari. Vanhemmat tarvitsevat myös itse huolenpitoa ja tukea, jotta he voivat vastata hyvin myös heidän lastensa tarpeisiin. Hyvä ja läheinen parisuhde helpottaa vanhempia vastaamaan erilaisiin lapsen tarpeisiin herkästi ja johdonmukaisesti. Vanhempien huono toimimaton parisuhde voi olla vaarana heidän hyvinvoinnilleen sekä lapsen normaalille kehitykselle. (Heiskanen, Markova, Salmi & Vaaranen 2017, 55.) Parisuhdetaitojen tukemiseen on tärkeä kiinnittää huomiota, koska se on suorassa yhteydessä vanhempana jaksamiseen. (Hakulinen, Laajasalo & Mäkelä 2019, 9). Hyvin toimiva parisuhde luo edellytyksiä hyvälle vanhemmuudelle. Huomioitavaa on myös, että on hyvää vanhemmuutta ilman parisuhdetta ja parisuhde on hyvää ilman vanhemmuutta. (Järvinen ym. 2012, 124.)

Vanhemmuus sisältää lukemattoman määrän haasteita ja niihin ei voi valmistautua kukaan. Lapsen syntymä muuttaa elämää, asettaa jaksamisen koetukselle ja asettaa vanhemmuuden uusiin rooleihin. Monet vanhemmuuteen liittyvistä tunteista koetaan tabumaisesti kiellettyinä, häpeällisinä ja hämmentävinä, jotka liittyvät jaksamiseen sekä vanhemmuudesta selviämiseen. Täysin normaaleja epävarmuuden tunteita, jotka liittyvät vanhemmuuteen ei uskalleta välttämättä jakaa edes oman kumppanin kanssa. Kaikki mahdollinen tuki vanhemmuudessa niin tiedollinen kuin henkinenkin tarvittaisiin, jotta vanhemmat voisivat antaa parhaat kasvuolot lapsen tulevalle elämälle. Väsyneenä, stressaantuneena ja etenkin masentuneena vanhemmilla ei ole voimia vastata lapsen tarpeisiin. (Kaimola 2005, 14–15.) Tänä päivänä perheen yhdessäoloa haastaa, vanhempien intensiivinen kiinnittyminen työmarkkinoille. Työssäkäyvistä pienten lasten vanhemmista lähes kolmasosa kokee yhteisen ajanpuutteen lasten kanssa liian vähäiseksi ja näistä vanhemmista 40% on huolissaan jaksamisesta vanhempana. (Bardy, Sauli & Järventie 2018, 26.)

Riittävän hyvä vanhemmuus perustuu aikuisen kykyyn olla eläytyvässä ja vastavuoroisessa suhteessa lapsen kanssa. Vanhemman tulisi kyetä rakentamaan lapsen kehitystä parhaiten tukeva perheen tunneilmapiiri. Vanhempien suhteella on tässä merkittävä osuus, suhteen laatu on se ilma, jota lapsi hengittää. Paras tapa, millä pitää huolta lapsesta on huolehtia omasta henkisestä hyvinvoinnista ja parisuhteesta. Tyytyväisyys parisuhteeseen ja omaan elämään välittyy lapselle luoden turvallisuutta. (Kaimola 2005, 14–15.) Perheen tunnekieltä, eli tunteiden, ilmeiden, eleiden sekä sanojen kieltä tulisi vanhempien kyetä vaalimaan, myös elämän kriisitilanteissa. Positiivisten sanojen voima on suuri. Kriiseissä on vaarana että, tunnekieli vaihtuu negatiiviseksi ja muuttuu samalla tuomitsevaksi sekä syyllistäväksi. Tunnekieli kehittyy, kun lapselle keskustellaan ja ollaan hänelle läsnä yhteisissä hetkissä. (Juusola 2011, 24–25.)

Iso ongelma yhteiskunnassamme on vanhemmuuden vaikeuksien ylisukupolvinen siirtyminen. Vanhemmuuden tuen tärkeä osa on ongelmien ennaltaehkäisy, jossa palvelujärjestelmät ovat tärkeässä asemassa. (Hakulinen ym. 2019, 9.) Kuntien keskeinen tehtävä on tukea vanhemmuutta ja lasten ja nuorten varhaista tukemista sekä eriarvoisuuden vähentämistä. Vanhemmuuden tukemiselle on lakisääteinen perusta. Lapsen oikeuksien sopimuksessa kunnilta edellytetään, että vanhempia tuetaan kasvatustehtävässä. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989). (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2018.) Kun on havaittu, että perheissä tarvitaan tukea parisuhteeseen ja vanhemmuuteen, on tärkeää se mitä sen jälkeen tapahtuu. Perheiden ongelmat voivat olla moninaisia ja tuki ja apu pitäisi saada perheille oikeaan aikaan. Tarvitaan intensiivistä moniammatillista tukea sen eri muodoissa varsinkin alkuvaiheessa. (Hakulinen ym. 2019, 9.) Neuvola on perheiden tuen havaitsemisessa tärkeässä asemassa, koska lähes kaikki perheet käyttävät neuvolan palveluja sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Perheiden tukeminen on neuvolan ydintehtävää. (Hakulinen 2019, 20.) Riittävän hyvä vanhemmuus on tärkeä tiedostaa erityisesti lastensuojeluperheiden kanssa työskennellessä ja jos vanhemmuus on viranomaisien puolelta erityisen tarkkailun kohteena. (Jokinen ym. 2012, 125).

3.2 Kasvuympäristö

Tänä vuonna saamme viettää YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 30-vuotista juhlavuotta. Sopimuksessa on yhteisesti määritelty se mitä lapsen hyvä elämä sisältää. Lapsuuden ymmärtäminen arvokkaaksi vaiheeksi ihmisen elämässä on tullut viimeisen vuosisadan aikana iso askel eteenpäin. Kulttuurimme on muuttunut lapsiystävällisemmäksi, se näkyy peruskoulun ja varhaiskasvatuksen lakien uudistuksina 1970-luvulta nykypäivään asti. Lapsen oikeuksien hyväksyminen toi merkittävän painoarvon lapsuudelle kansainvälisesti. Vuonna 1991 lapsen oikeuksien sopimus tuli voimaan Suomessa. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista i.a., 4.: Riihonen & Peltomaa 2019, 82.) YK:n lapsen oikeuksien komitean näkemys on, että lapsuus on ajanjaksona hyvin ainutlaatuinen kehityksen aika. Tässä ajanjaksossa tapahtuvat lapsen oikeuksien rikkomiset saattavat johtaa elämänpituisiin seurauksiin. Tämä on syy, miksi erityisesti lasten oikeuksien toteutumiseen sekä kunnioittamiseen pitää panostaa. (Hakalehto 2018, 36.)

Kaikilla lapsilla on oikeus turvalliseen kotiin ja kasvuympäristöön. Jos lapsen turvallisuus on uhattuna, sitä voidaan parantaa perheen tilanteeseen varhaisella puuttumisella, matalan kynnyksen palveluilla ja tukemalla vanhempia. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Lapset, nuoret ja perheet. Tutkimustuloksia. Kasvuympäristön turvallisuus.)

Suomalaisiin perheisiin heijastuvat yhteiskunnalliset olosuhteet. Vanhempien sosioekonominen asema vaikuttaa lapsen hyvinvointiin, oppimiseen, käyttäytymiseen ja syrjäytymisen riskiin. Parhainta eriarvoisuuden ehkäisyä on se, että kaikille lapsille turvataan parhaat mahdolliset olosuhteet kasvulle, hyvinvoinnille ja oppimiselle mm kotona, koulussa, päivähoidossa, harrastuksissa. Kaikille perheille tarjottavat peruspalvelujärjestelmät ovat hyvä tapa vähentää lapsiperheköyhyyttä ja eriarvoistumista. Palvelujärjestelmän toimien pitää olla suunnattu kaikille perheille, mutta sosiaalisesti heikoimmassa asemassa oleville perheille avun ja tuen laajuus sekä voimakkuus on tietenkin eritasolla kuin perheissä, jossa sosiaalinen asema on hyvä. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Hyvinvointi- ja terveyserot. Elämänkulku. Lapset ja perheet.)

Tutkimuksilla on kyetty osoittamaan, että lapsi, jonka tunteiden ilmaiseminen on voimakasta ja aggressiivista kykenee kuitenkin kehittymään rauhallisemmaksi ja välttämään vaikeuksiin joutumista, jos lapselle tarjotaan kunnioittava, ohjaava, kannustava ja hyväksyvä kasvu ympäristö. Lapsen mahdollisuus kokea usein rakkautta, hyväksyntää, ymmärrystä, kärsivällisyyttä, lohtua sekä saada apua rauhoittumiseen ja ongelmien ratkaisemiseen, oppii lapsi ajan myötä kyvyn hakea positiivisia ratkaisuja vaikeuksienkin keskellä. (Juusola 2011, 16.) Lapselle perhe toimii äärimmäisen merkityksellisenä kasvu ympäristönä ja se parhaimmillaan tarjoaa ihmissuhteita, joissa rakastetaan, rohkaistaan ja tarjotaan hellyyttä. (Törrönen 2012, 17).

Lapsista suurin osa selviää haastavasta perhetilanteesta suojaavien tekijöiden vuoksi. (Hakulinen ym. 2019, 9). Suojaava tekijä tarkoittaa joko ympäristön, lapsen tai vanhemman ominaisuutta, joka suojaa riskitekijöiltä. Jos lapsella on useita suojaavia tekijöitä, se antaa lapselle tarvittavaa tukea. (Hakulinen 2019, 20.) Tärkeimpiä suojaavia tekijöitä ovat positiiviset ihmissuhteet ja onnistumisen kokemukset. (Terveystieteiden tutkimuskeskus. Aiheet. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Elämäkulku. Lapset ja perheet.) Riskitekijä on taas sellainen olosuhde, ominaisuus tai tapahtuma, joka lisää ongelmien mahdollisuutta. Jokin riskitekijä lapsen elämässä ei tarkoita, että hänen hyvinvointinsa olisi uhattuna. Jos riskitekijöitä lapsen elämässä on paljon, niin se lisää ongelmien riskiä lapsen tulevaisuudessa. On vahvat tutkimukselliset perustelut siihen, että perheiden suojaavia tekijöitä on tärkeä tukea ja vahvistaa. (Hakulinen 2019, 20.)

3.3 Perhetyö

Perhetyötä on mahdollisuus toteuttaa hyvin monenlaisissa toimintaympäristöissä. Perhetyötä tekevät edustavat monenlaisia ammattinimikkeitä sekä ryhmiä. Toimintaympäristön mukaan perhetyötä on mahdollista kuvata esimerkiksi neuvoloiden ja päiväkotien, kuntien sosiaalitoimen ja seurakuntien perhetyöksi sekä kolmannen sektorin palveluiksi. Peruslähtökohdat perhetyölle ovat kunkin perheen arjesta ja elämästä nousevat tarpeet, jotka voivat olla kytköksissä esimerkiksi lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviin asioihin, perheen hyvinvoinnin ja

toimintakyvyn lisäämiseen, sekä vanhemmuuden tukemiseen. (Rönkkö & Rytönen 2010, 27.) Monet raskaat tilanteet laittavat koko perheen koville. Aikuinen voi kokea olevansa oman jaksamisen rajoilla. Sekä lasten, että myös aikuisten kannalta on tärkeää ymmärtää hakea tarkoituksenmukaista apua ja tukea kannattelemaan vaikean ajan yli. (Kärkkäinen 2017, 55.) Perhetyö on tuki, jota lapsiperheiden on mahdollista saada haastavissa elämäntilanteissa. Tärkeää on, että perhetyö olisi hyvin saavutettavissa oleva lapsiperheiden etuus. (Forss & Vatula-Pimiä, 2014, 38.)

Perhetyö kirkossa vahvistaa perheiden jaksamista vaikeissa elämäntilanteissa. Kirkon perhetyössä diakoninen työote on tärkeä osa. Hengellisen ja henkisen auttamisen lisäksi joskus tarvitaan myös aineellisen avun antamista. Kirkon perhetyö on omalta osaltaan vähentämässä yhteiskunnan eriarvoisuutta ja ylisukupolvista huono-osaisuutta, silloin kun työ on pitkäjänteistä ja tiivistä eri toimijoiden kanssa. Diakoniatyö voi tukea lasten harrastustoimintaa taloudellisesti sekä järjestää perheleirejä diakonisin perustein. (Heinonen & Sotamaa 2018, 71.)

Tehtäessä perhetyötä olisi sen keskiössä oltava kasvatuskumppanuus, luottamus, säännöllinen yhteydenpito ja arkielämän todellisuuden jakaminen. Tällaisessa työotteessa työntekijän ammatillisuutta on pedagoginen osaaminen, joustavuus, hyvät vuorovaikutustaidot sekä tietoinen perheen kuunteleminen. Perheiden kuunteleminen auttaa myös työn kehittämisessä ja näin saadaan perheiden osallisuus ja toimijuus myös käyttöön. Kirkon työntekijällä pitäisi perhelähtöisyys olla tapa tehdä omaa työtä. (Heinonen & Sotamaa 2018, 71.)

4 HYVINVOINTI

Suomessa vuonna 1976 Erik Allardt määritteli hyvinvoinnin käsitteen ja se on siitä saakka ollut käytetyin määritelmä hyvinvoinnista. Allardtin määritelmän mukaan hyvinvoinnilla ulottuvuuksia on kolme, jotka ovat yhteisyysuhteet, elintaso ja elinolot sekä mahdollisuus itsensä toteuttamiseen. (Forss & Vatula-Pimiä 2014, 21.) Hyvinvoinnin osatekijät voidaan jakaa kolmeen ulottuvuuteen: terveyteen, aineelliseen hyvinvointiin ja elämänlaatuun. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi.) Suomalaiseen hyvinvointikäsitteeseen kuuluu myös keskeisenä henkinen hyvinvointi, johon kuuluu tasa-arvo, fyysinen ja psyykinen terveys sekä ihmisoikeudet. Elintaso Suomessa on jo korkealla ja lainsäädäntö turvaa oikeudet perheille, niin mukaan on tullut myös eettinen hyvinvointi. Siinä mietitään esimerkiksi ostopäätöksiä tehdessä tuotteen tuotantotapaa sekä työntekijöiden työoloja. (Keurulainen 2014, 18.)

Hyvinvointi voidaan ajatella olevan yksilöllistä hyvinvointia tai yhteisöllistä hyvinvointia. Yksilöllinen hyvinvointi koostuu esimerkiksi sosiaalisista suhteista ja onnellisuudesta. Yhteisölliseksi hyvinvoinniksi luetaan asuinolot, työhön liittyvät asiat ja toimeentulo. Suomessa väestöryhmien väliset erot ovat suuret kaikilla edellä mainituilla osa-alueilla. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi.) Hyvinvoinnin lähteet voivat olla myös aineettomia, kuten luottamus ja luovuus. Mutta ne voivat olla myös aineettoman ja aineellisen väliin sijoittuvaa, kuten esimerkiksi luonto, kulttuuri ja taide. Hyvinvointia lisääviä ovat myös yhteisin verovaroin maksetut palvelut, esimerkiksi päivähoito, sosiaalityö, kuntoutus tai yksityisesti ostettu henkilökohtainen palvelu kuten kotisiivous tai henkilökohtainen kuntovalmennus. (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari & Keto-Tokoi 2017, 3.)

4.1 Lapsiperheiden hyvinvointi

Jos perhe on pienituloinen, tukiverkko riittämätön tai äiti on hyvin nuori niin äiti-lapsi-suhde on erityisen haavoittuvainen, niin tällöin haasteena on äitien turhautuneisuus, yksinäisyys ja väsymys. (Rotkirch 2014, 45.) Nyky-yhteiskunnassa kotitalouksien koko on pienentynyt ja yhteiskunnan moninaisuus kasvanut, nämä aiheuttavat, myös sosiaalisten paineiden kasvua, mutta apua tarjoavia läheisiä arjessa on yhä vähemmän. Tästä syystä perhe on yhä haavoittuvampi vaikeuksien kohdatessa. (Rotkirch 2014, 241.)

Perhebarometri 2018 kertoo, että perhepolitiikka Suomessa on muutosten alla. Perhepolitiikan tavoitteena on turvata lasten kehitystä sekä vanhempien ja parisuhteiden hyvinvointia tukevaa perhe-elämää. (Väestöliitto. Vaikuttamistoiminta. Perhepolitiikka). Palveluiden tuottaminen, saatavuus sekä yhteensovittaminen ovat sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen edessä. (Rotkirch 2018, 5.) Perhebarometri 2018 kyselyyn vastanneet vanhemmat pitivät tärkeimpinä perhepolitiikan toimina työajan joustavuutta ja parempia mahdollisuuksia tehdä osa-aikatyötä. (Kontula 2018, 110). Lapsiperheiden tarpeiden huomioiminen on parantunut Suomessa Sipilän hallituksen aikana, koska lapsivaikutusten arviointi on kirjattu hallitusohjelmaan. (Rotkirch 2018, 5.) Lapsivaikutusten arviointi on lapsiin kohdistuvien päätösten ja toimenpiteiden seuranta. (Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Lapset, nuoret ja perheet. Lapsivaikutusten arviointi.)

Tutkimukset osoittavat, että läheiset ja merkitykselliset ihmissuhteet lisäävät perheiden hyvinvointia ja onnellisuutta terveyden lisäksi. Monet ihmiset kokevat, että kumppani ja omat lapset ovat merkittävä voimavara elämässä. Sosiaalinen kanssakäyminen ja läheisten tuki ovat yhteydessä psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. Suomalaisen hyvinvoinnin tärkeä osa-alue on parisuhde ja ihmiset sitä myös arvostavat. Parisuhteisiin panostetaan ja se antaa voimaa. (Kontula 2013, 20,25.)

4.2 Osallisuus

Kirkon työn keskeinen osa on huolenpito ja vastuu toisista. Kirkkoa ja kristinuskoa ei ole olemassa ilman yhteisöllisyyttä ja yhteisöä. Kirkko määrittelee itsensä vastuun ja osallisuuden yhteisöksi. Kirkko toteuttaa huolenpitoa ja osallisuutta perheestä aina suurempiin yhteisöihin asti. Seurakunnan työntekijät kohtaavat työssään lapsia, nuoria ja perheitä ihmiselämän käännekohtissa kuntien ja järjestöjen tekemän työn yhteydessä. Työssä pyritään osallisuuden ja yhteisöllisyyden toiminnoilla tukemaan perheitä sukupolvirajat ylittäen. Seurakuntien kasvatus- ja diakoniatyöntekijät kohtaavat entistä enemmän lasten syrjäytymistä työssään. (Jääskeläinen 2005, 91–95.)

Lapsiperheiden arjessa työskentely osoittaa, että lapsiperheköyhyys ja lapsiperheiden ahdinko ovat lisääntyneet jo useamman vuoden. Seurakunnat tekevät lasten syrjäytymisen ehkäisemiseksi yhteistyötä sosiaalitoimen, varhaiskasvatuksen (päivähoito) ja terveystoimen (neuvolat) kanssa. Evankelisluterilaisen kirkon strategioissa painotetaan perheiden ja muiden yhteisöjen tukemista, yhteistyötä eri toimijoiden kesken sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistumista seurakunnissa. Kirkko pyrkii kasvamaan vastuun ja osallisuuden yhteisöksi diakonian ja yhteiskuntatyön vision mukaisesti. Samalla se haluaa vaikuttaa yhteiskuntaan niin, että osallisuuden ja vastuun periaatteet olisivat ohjaamassa myös sitä ja siinä olisi tilaa erilaisille osallisuuden ja vastuun yhteisöille. (Jääskeläinen 2005, 91–95.)

Yhteisön tulee kantaa jäsenistään vastuuta, mutta myös olla tukemassa jäseniään kantamaan vastuuta toisistaan. Kirkko on mukana turvaverkkojen lujittamisessa ja rakentamisessa. Tavoitteena kirkolla on olla yhteisö, joka koko ajan luo tulevaisuutta eikä vain puolusta menneisyyttään. Yhteisöllisyys tarjoaa lapsille ja nuorille mahdollisuuksia yhteistyötaitojen- ja vuorovaikutuksellisuuden kehittymiseen. Verkostoituminen eri yhteistyötahojen kanssa sekä seurakunnan eri työmuotojen välillä tulee lisääntymään yhä suuremmaksi osaksi työtä. Seurakunta tukee lapsen ja nuoren kasvua sekä tekee yhteistyötä kodin kanssa. Työssä pyritään aitoon osallisuuteen. (Jääskeläinen 2005, 91–95.)

4.3 Osallisuus yhteiskunnan näkökulmasta

Suomen hallituksen ja Euroopan unionin merkittävä tavoite on osallisuuden edistäminen ja yksi keskeinen toiminta siinä on syrjäytymisen ehkäiseminen sekä köyhyyden torjuminen. Edistämällä osallisuutta saadaan myös vähennettyä eriarvoisuutta. Kansallisissa ohjelmissa ja toimenpide-ehdotuksissa on pyritty huomiomaan osallisuus ja sen edistämisen merkitys terveydelle ja hyvinvoinnille. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi. Osallisuus.)

Yhteiskunnassa osallisena oleminen antaa jokaiselle mahdollisuuden terveyteen, koulutukseen, työhön, asuntoon, toimeentuloon ja sosiaalisiin suhteisiin. Kansalaisella on oikeus osallistua tasavertaisena ja olla vaikuttamassa itseä koskeviin asioihin sekä yhteiskunnan kehittämiseen. Sosiaaliset verkostot ja osallisuuden kokeminen ovat estäviä tekijöitä syrjäytymistä ja hyvinvointivajetta vastaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi. Osallisuus.)

Osallisuuden edistämässä tärkeiksi elementeiksi nousee kuntien ja maakuntien palvelut, yhteiskunnan rakenne, sosiaali- ja terveyspalvelut sekä työllisyyspalvelut. Mutta myös muilla toimijoilla on tärkeä asema osallisuuden vahvistamisessa, esimerkiksi koulut, työpaikat, järjestöt, seurakunnat, yhdistykset ja harrastusseurat. Osallisuutta edistetään tukemalla kansalaisten aktiivisuutta ja vahvistamalla yksilön omaa toimijuutta. Yhteiskunnan tasolla osallisuus merkitsee oikeuksien ja mahdollisuuksien toteutumista. Poliittikatasolla osallisuudella tarkoitetaan sellaisia toimenpiteitä, joilla voidaan vahvistaa osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa. Syrjittyihin ja heikoimmassa asemassa oleviin tulisi kiinnittää erityisesti huomiota osallisuutta edistäessä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi. Osallisuus.)

Jokaisella täytyy olla oikeus työhön, se on olennainen osa ihmisen hyvinvointia, identiteettiä ja osallisuutta yhteiskunnassa. Kaikilla tulee olla oikeus vaikuttaa työllistymiseen, kuntoutumiseen ja osallisuuteen työmarkkinoilla. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi.

Osallisuus.) Yksilöiden ja perheiden osallisuutta lisää se, että he saavat osallistua omien asioiden käsittelyyn erilaisissa palveluissa. Heille mahdollistetaan osallistuminen itseään koskeviin toimenpiteisiin ja suunnitelmiin sekä heidän omat ajatuksensa, näkemykset ja toivomukset huomioidaan palveluiden suunnittelussa. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Lapset ja perheet. Hyvinvointi- ja terveysrot.)

5 PERHEKESKUSTOIMINTA

Perhekeskus perustuu ajatukseen, että vanhempien voimavaroilla ja lapsen hyvinvoinnilla on vahva keskinäinen yhteys. Lähtökohtana perhekeskustoiminnalle on se että, lapsen terveyttä ja hyvinvointia voidaan edistää parhaiten vahvistamalla vanhemmuutta ja vanhempana toimimista. Matalan kynnyksen peruspalvelut ovat hyviä vanhemmuuden vahvistajia ja niissä tavoitetaan kaikki lapsiperheet. Perhekeskuksen yhteisenä tavoitteena eri alojen ammattilaisilla on, lapsen kehityksen ja kasvun sekä perheen arjen tukeminen. Perhekeskus on palvelumalli, jossa on ongelmia ehkäisevät varhaisen tuen palvelut, lapsiperheiden hyvinvointia edistävät palvelut sekä kolmannen sektorin toimijat. (Halme, Kekkonen & Perälä 2012, 15.)

Perhekeskuksella pyritään palvelurakenteiden uudistamiseen. Perhekeskus on uudenlainen tapa järjestää palvelut monialaisesti ja tukea lapsiperheiden arkea, hallinnonalat ylittävästi ja yhteistoiminnassa kolmannen sektorin kanssa. Monialaisuudella ja yhteistyöllä järjestettävissä palveluissa edesautetaan painopisteen siirtymistä korjaavista palveluista ehkäisevään ja edistävään toimintaan. Yhteistyössä toimimalla sekä osaamista ja voimavaroja kokoamalla voidaan säästää resursseja ja luoda uusia toimintatapoja. (Halme ym. 2012, 15.)

Palvelutarpeita määrittävät perheiden elinolot ja niissä tapahtuvat muutokset, kuten kaupungistuminen, kaukana asuvat sukulais- ja läheisverkostot, työn ja perheen yhteensovittaminen, perherakenteiden moninaistuminen ja toimeentulo-ongelmat. Tavalla tai toisella kaikkia lapsiperheitä koskettavat yleiset elinolojen muutokset, mutta niiden yksittäiset vaikutukset lasten ja perheiden hyvinvointiin vaihtelevat. Perhekeskuksen tavoitteena on tasoittaa lasten elinoloihin liittyviä terveys- ja hyvinvointieroja sekä vastata lapsiperheiden arjessa oleviin muutoksiin palvelutarpeissa. Perheiden osallisuutta vahvistamalla pyritään vanhempien omien voimavarojen vahvistamiseen sekä autetaan perheitä integroitumaan yhteiskuntaan. Palvelut pyritään järjestämään niin, että perheet, joilla on erityisen tuen tarve, voidaan tarjota peruspalveluissa erityistä, kohdennettua tukea tiiviimmällä perus- ja erityispalvelujen yhteistyöllä. (Halme ym. 2012, 16-17.) Useiden

myönteisten saavutusten takia perhekeskuksen palvelukonseptin kehittämistä tulee jatkaa. Haasteena on vahvistaa työntekijöiden yhteistä osaamista siten, että perhekeskustoiminnasta muodostuu perheiden näkökulmasta asiakaslähtöinen. Haastetta tuo myös se, miten yhteisistä käytännöistä ja yhteistyöstä sopiminen saadaan kiinnittymään osaksi ehkäisevää työtä sekä lasten, nuorten ja perheiden palvelujen yhteensovittavaa johtamista. (Halme ym. 2012, 22.)

Perhekeskuksen palveluja ovat mm. äitiys- ja lastenneuvolapalvelut, lääkäri- ja psykologiapalvelut, fysio-, puhe- ja toimintaterapiapalvelut, perhetyö ja kotipalvelu, kasvatusta ja perheneuvonta, lapsiperheiden sosiaalityö sekä perheoikeudelliset palvelut.

Kirkkohallituksen yhtenä strategisena tavoitteena on ollut saada seurakuntien varhaiskasvatus ja perhetoiminta mukaan kaikkiin uusiin perhekeskuksiin. (Kirkkohallituksen ja hiippakuntien vuosikertomus 2018, 17). Alla olevasta kuvasta näkee, että seurakunta on perhekeskuksessa mukana eli tavoite on saavutettu.

(Kuva: THL. Aiheet. Lapset, nuoret ja perheet. Peruspalvelut. Perhekeskus. Palveluverkosto.)

5.1 Digitaaliset palvelut

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa perhekeskustoiminnan tavoitteena on kehittää myös digitaalisia palveluja. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut kootaan kaikkien saataville perhekeskukseen. Perhekeskus ei ole välttämättä rakennus, vaan virtuaalinen perhekeskus on verkkosivusto. Sähköinen perhekeskus on valtakunnallista kehittämistä ja se tukee myös maakunnissa kehittävän perhekeskustoimintamallin etenemistä. Palvelut ovat asiakkaalle verkkosivuilla ja asiakkaalla on mahdollisuus verkon käyttöön juuri silloin kuin hän niitä tarvitsee. Palvelu on kaikille suomalaisille yhtä laadukasta. Asiakkaalla on mahdollisuus olla yhteydessä myös anonymisti, mikä helpottaa yhteydenoton kynnystä. Asiakkaan palveluprosessi ohjautuu nopeammin oikeaan palveluun ja näin ollen palveluprosessi nopeutuu ja tehostuu. Palveluntuottaja hyötyy myös, koska sähköinen palvelu voi vähentää rutiiniasioiden hoitoon kuluvaan aikaa. (Sosiaali- ja terveysministeriö. Sähköinen perhekeskus. Kehittämistarpeet, tavoitetila, skenaariot ja toimenpide-ehdotukset 2018.)

Kaupunkien tarjoamat sähköiset lapsiperhepalvelut verkossa ovat hyvin erilaisia riippuen siitä, missä kaupungissa lapsiperhe asuu, selviää katsauksesta kahdenkymmenen suurimman kaupungin verkkosivuilta. Rovaniemi on sähköisten palvelujen etusijalla, siellä asiakkaat voivat täyttää esimerkiksi sähköiset lomakkeet valmiiksi jo ennen vastaanotolle tuloa. (Sosiaali- ja terveysministeriö. Sähköinen perhekeskus. Kehittämistarpeet, tavoitetila, skenaariot ja toimenpide-ehdotukset 2018.)

Järjestöillä on tärkeä asema sähköisten palveluiden tuottamisessa perheille, lapsille ja nuorille. Järjestöillä on tämänhetkisiä sekä myös uusia kehitteillä olevia palveluja. Näitä palveluja tulisikin hyödyntää kokonaisvaltaisesti sähköisessä perhekeskuksessa. Perhekeskusta kehittäessä järjestöjä voitaisiin ottaa mukaan sisältöjen tuottamiseen, sen tulisikin olla yksi tärkeä tehtävä jatkoa ajatellen. (Sosiaali ja terveysministeriö. Sähköinen perhekeskus. Kehittämistarpeet, tavoitetila, skenaariot ja toimenpide-ehdotukset 2018.)

5.2 Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillinen työ vaatii onnistuakseen hyvän vuorovaikutuksen, jossa eri alojen osaajat hyödyntävät toistensa asiantuntemusta. Keskeisintä siinä on asiakkaan rooli. Dialogisessa yhteisymmärryksessä asiantuntijoiden tieto rakentuu aina siitä, mikä on asiakkaan palvelun tarve sen hetkisessä elämäntilanteessa. Moniammatillista työtä edistetään vahvalla luottamuksella ja kaikkia osapuolia kunnioittavalla ilmapiirillä. Työntekijöiden tulee tunnistaa asiantuntijuuden rajat sekä niiden ylittäminen. Yhteisellä keskustelulla ja reflektoinnilla saavutetaan hyvä työilmapiiri. Työntekijöiltä edellytetään myönteistä asennetta, yhteistyön koordinoitua sekä tavoitteiden asettamista yhteiselle työlle. Digitalisaatio helpottaa ja nopeuttaa useita työtehtäviä, mutta myös haastaa moniammatillisen osaamisen, työnjaon ja osaamistarpeet eri toimintaympäristöissä. (Mönkkönen, Kekoni, Jaakola, Profian Sosiaalipalvelut Oy:n henkilöstö & Pehkonen 2019, 138–139.)

Kun rakenteellisia muutoksia tapahtuu organisaatioissa, toimialoilla tai palveluissa, joutuvat työntekijät erilaisten toimintakulttuurien ja työtapojen kohtaamiseen. Kun astutaan toisten ammattikuntien reviirille, niin ei riitä, että sovitetaan omaa toimintaa, vaan joudutaan sovittamaan myös muiden ammattilaisten toimintaa. Monitoimijuudessa ja monialaisuudessa on aina kysymys rajojen ylitymisestä. Rajat vaihtelevat eri toimialoilla, mutta ne voivat olla esimerkiksi asenteellisia, työskentelysidosonnaisia tai asiakkaan asemaan liittyviä. Moniammatillisessa työskentelyssä on usein kyse siitä, että eri ammattilaiset eivät tunne toistensa työtä eikä yhteistä ammatillista kieltä ole kehittynyt. Yhteisen kielen ja näkökulman puuttuessa valta- ja vastuusuhteet voivat olla epäselviä. (Kekoni, Mönkkönen, Hujala, Laulainen & Hirvonen 2019, 29.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelualoilla on paljon kokemusta kankeasti toimivasta viranomaisyhteistyöstä. Työssä keskitytään vain oman ammattiryhmän tavoitteisiin. Asiakkaat, jotka tarvitsevat paljon erilaisia palveluja kärsivät, kun yhteistyön ongelmat heikentävät palveluiden koordinoitua. Moniammatillisella osaamisella ja eri asiantuntijatietoja yhdistämällä saadaan asiakkaasta mahdollisimman kokonaisvaltainen kuva ja oikea palvelukokonaisuus. (Mönkkönen,

Kekoni, Jaakola, Profian Sosiaalipalvelut Oy:n henkilöstö & Pehkonen 2019, 112–113.) Jos osapuolet kokevat hyötyvän yhteisestä työskentelystä, niin se vahvistaa ja sitouttaa yhdessä työskentelyyn. (Helminen 2017, 27.)

Järjestöillä ja seurakunnilla on vahvaa osaamista, jota voidaan käyttää ammattilaisten, vapaaehtoisten ja perheiden osaamisen vahvistamisessa. Tietoa voi jakaa mm koulutuksissa, yhteisissä kehittämisprosesseissa, työparityöskentelyssä, ryhmissä, asiakastapaamisissa tai konsultaatioina. Järjestöillä on myös valmiudet tarjota perhekeskustoimijoille koulutuskokonaisuuksia eri teemoista. Osaamisen osa-alueet ovat hyvinvoinnin lisääminen perheessä, toimintakulttuurin kehittäminen perhelähtöisesti, monimuotoisten perheiden tukeminen ja kohtaaminen sekä vapaaehtoistoiminnan ja vertaistuen kehittäminen. (Lastensuojelun keskusliitto. Järjestöt ja seurakunnat perhekeskustoimintaa kehittämässä 2015.)

Meneillään olevan perhekeskustoiminnan kehittämistä ajatellen, herää kiinnostavia mahdollisuuksia järjestöjen ja seurakuntien näkökulmasta. Lähtökohtana kehittämislle ovat yhteiset toimijat ja yhteiset perheet. Vanhempien, lasten ja perheiden hyvinvointiin pyrkivät kaikki kunnat, järjestöt, seurakunnat ja yksityiset toimijat omilla toiminnoillaan. Tavoitteena ei ole asiakkuus perhekeskuksessa, vaan hyvinvoinnin ja aktiivisuuden lisääminen. Tämän takia perhekeskusten kohdalla on tärkeä puhua palveluiden lisäksi myös toiminnasta ja tuesta joihin perheet itse osallistuvat aktiivisesti. Yhdessä rakennettu perhekeskus tarjoaa hienoja mahdollisuuksia, mutta myös haasteita, joista selvittää suunnitelmallisella ja määrätietoisella työllä. On mahdollista, että kuntien ja maakuntien toimijoilla (päättäjillä, virkamiehillä, työntekijöillä) ei ole vielä tarpeeksi tietoa järjestöjen ja seurakuntien osaamisesta, toiminnoista ja niiden tarjoamista mahdollisuuksista. Järjestöillä ja seurakunnilla on kokemusta mm yhteisten toimintojen koordinoinnista, erityisosaamista monimuotoisista perheistä, he voivat tarjota tukea perhekohtaisesti, ryhmämuotoisesti ja sähköisesti. Yhteisen perhekeskuksen synnyttämisessä ja yhteistyön rakentamisessa olisi tärkeää, että järjestöt ja seurakunnat otetaan mukaan jo suunnittelu- ja päätöksentekovaiheessa, eikä ainoastaan työnjakovaiheessa. (Lastensuojelun keskusliitto. Järjestöt ja seurakunnat perhekeskustoimintaa kehittämässä 2015.)

5.3 Verkostoituminen

Verkostotyö nähdään yhdeksi tärkeimmäksi kehittämiskohteeksi sosiaali- ja terveysalalla. Verkostotyön kehittämisessä pyritään palveluiden laadun parantamiseen ja kustannustehokkuuteen. Verkostotyö saatetaan nähdä enemmän taakana kuin resurssina. (Järvensivu, Nykänen & Rajala 2010, 3.) Verkostotyö on vuorovaikutteista yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Kaikkien verkoston jäsenten tulisi panostaa verkoston toimintaan ja kaikkien tulisi myös hyötyä verkoston työskentelystä. Verkostotyöskentelyssä täytyy unohtaa hierarkiat ja nähdä kaikki tasa-arvoisina toimijoina. Verkoston tulee määrittää jaetut vastualueet selkeästi sekä toimintatavat ja tavoitteet. (Alanne, Kaihlanen & Koskivirta 2012, 2-3.)

Verkosto kätkee käsitteenä sisälleen ajatuksen siitä, että ihmisten tulee pyrkiä tulemaan keskenään toimeen, toimimaan yhdessä ja jakamaan toisilleen tietoa. Verkostotyön ytimessä korostuu yhteistyön merkitys, yhdessä oppiminen sekä tehokkuuden ja luovuuden lisääminen. (Koskela, Koskinen & Lankinen 2007, 90.) Verkoston jäsenten tulee tuntea toisensa ja myös toistensa osaamisalueet. Jotta tietoa uskalletaan lähteä jakamaan, täytyy saada rakennettua luottamus ihmisten, organisaatioiden ja yksiköiden välille. (Järvensivu ym. 2010, 14.) Verkostojohtajuus voi olla myös jaettua, jolloin johtamistehtävistä ja koordinoinnista ottaa vastuuta verkostossa useampi jäsen. On tärkeää, että päätetään yhdessä, kuinka verkostoa johdetaan. Yhteinen sopiminen toimintatavoista sekä tavoitteista lisää luottamusta ja sitoutumista verkostotyöhön. (Järvensivu ym. 2010, 17.)

5.4 Tulevaisuuden näkymiä

Järjestöjen ja seurakuntien täytyy huolehtia itse oman toiminnan julkisuudesta, sen valtakunnallisesta kehittämisestä ja mahdollisen yhteistyön mahdollisuudesta. Heidän on huolehdittava myös oman toiminnan jatkuvuudesta, laadusta ja laajuudesta. Järjestöjen välistä yhteistyötä tulee lisätä entistä tiiviimmin valtakunnallisesti, paikallisesti ja alueellisesti. Perhekeskustoiminnan suunnittelu ja toteuttaminen olisi ensisijaisesti yhteistyön keskiössä. Järjestöjen ja seurakuntien tulee osallistua tulevaisuudessa perhekeskustoimintaan alueellisesti,

valtakunnallisesti ja paikallisesti verkostoituen. Järjestöjen ja seurakuntien osaminen ja kokemus tulee käyttöön täysipainoisesti. Uusien toiminta-avauksien tekeminen on myös tärkeää esim. ammattilaisten ja vapaaehtoisten yhteistä tukea perheille, vaikuttavaa vertaistoimintaa sekä uusien toimijoiden mukaan saamista. Tärkeä on muistaa että, perhekeskus pitää lupauksensa perheille, tarjoaa palveluita, toimintaa ja tukea tasapuolisesti ja yhteneväisesti joka puolelle Suomea. (Lastensuojelun keskusliitto. Järjestöt ja seurakunnat perhekeskustoimintaa kehittämässä 2015.)

6 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia TURVA-hankkeen vaikuttavuutta Lapin alueen seurakunnissa. Tavoitteena on tuoda näkyväksi TURVA-hankkeen myötä saatuja uusia toimintamalleja, jotka liittyvät työntekijöiden osaamiseen ja työvälineiden uudistamiseen. Tavoitteena on selvittää, minkälaisia mahdollisuuksia seurakunnan työntekijöillä on tukea perheitä vanhemmuuden ja parisuhteen haasteissa ja miten TURVA-hanke on ollut auttamassa seurakuntia käytännön työssä. Tavoitteena on myös tarkastella, onko hankkeella ollut vaikutusta digitaalisten palveluiden haltuun ottamisessa.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset:

1. Mitä olet saanut TURVA-hankkeesta työhösi vanhemmuuden ja parisuhteen tukemiseen?
2. Millaista apua TURVA-hanke on antanut digitaalisten palveluiden haltuun ottamisessa?

Lapin alue tutkimuskohteena on mielenkiintoinen, koska välimatkat siellä ovat pitkiä. Digitaaliset palvelut nousevat erilaiseen arvoon Lapissa, jossa perheneuvon vastaanotolle voi olla 4-6 tunnin ajomatka. Sähköiset palvelut perheille ovat tällä hetkellä hajanaisia, ja niissä on paljon eroja eri kuntien välillä. LAPE:n tavoitteena on kehittää perhekeskustoimintamallia niin, että se leviää kaikkialle Suomeen ja kaikilla asuinpaikaista huolimatta olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet saada palveluja. Sähköinen perhekeskus on tässä tavoitteessa tärkeässä roolissa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018. Ajankohtaista. Perhekeskusten sähköiset palvelut yhteiseen verkkopalveluun.)

7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä ja tämä on tutkimuspainotteinen työ. Laadullisessa tutkimuksessa ei käytetä lukuja, tilastoja tai muita määrällisiä keinoja vaan siinä käytetään sanoja ja lauseita. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on kuvata tutkittavaa ilmiötä ja ymmärtää asia perusteellisesti sekä tutkimuksessa on tärkeää tutkia kohdetta kokonaisvaltaisesti. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirre on, että se ei etene suoraviivaisesti eteenpäin, vaan sykleittäin. Analyysia tehdään koko tutkimusprosessin eri vaiheissa ja se ohjaa tiedonkeruuta ja koko tutkimusprosessia. Etukäteen ei voida määrittellä, että kuinka paljon aineistoa kerätään, vaan aineiston analyysi kertoo sen, että milloin meillä on tietoa riittävästi. Sitten kun ilmiö ymmärretään ja tutkimusongelma ratkeaa, niin aineistoa on riittävästi. (Kananen 2014, 18–19; Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2014, 161.)

Käytämme tässä opinnäytetyössä tutkimusvälineenä haastattelua. Haastattelut toteutetaan etäyhteyksin. Valitsimme haastattelun tutkimusmetodiksi, koska silloin voimme esittää tarkentavia kysymyksiä ja voimme syventää kuultua tietoa, pyytämällä perusteluja. Toteutimme haastattelututkimuksen yhteistyössä Oulun hiippakunnan kasvatuksen hiippakuntasihteerin sekä TURVA-hankkeen projektityöntekijän kanssa. Saimme haastateltavien yhteystiedot heidän kauttaan, sekä apua haastattelukysymysten laatimisessa. Laadimme haastattelukysymykset niin, että ne vastaavat tutkimuskysymyksiin ja saamme aiheesta mahdollisimman hyvän kokonaiskuvan.

Opinnäytetyön teoreettiseen viitekehykseen kerätään aineistoa ilmiötä selittävästä teorioista, aikaisemmista tutkimuksista ja raporteista. Aineistojen pitää liittyä oleellisesti tutkimuksen kohteena olevaan ongelmaan. Kirjallisuuden ja oman työn välillä on oltava sitkeä yhteys. (Kananen 2012, 88.) Olemme keränneet pitkällä aikavälillä tarvittavaa teoriatietoa. Teoriatieto rakentuu perhe-elämän ja vanhemmuuden ympärille, johon kuuluvat oleellisesti hyvinvointi ja osallisuus. Perhekeskustoimintaan perehdyimme myös teorian muodossa, koska se nousi haastatteluissa esille ja on keskeisenä osana kehittämässä digitaalisia palveluita.

Apuna teorian kokoamisessa olemme käyttäneet tiedonhankinnan pajoja sekä koulun kirjaston informaatikkoa.

8 PROSESSIN KUVAUS

Käytimme tiedonkeruutapana haastattelua. Haastattelu on yksi tiedonhankinnan perusmuoto. Haastattelun etuina pidetään aineiston keräämisen joustavuutta. (Hirsijärvi ym. 2014, 204–205.) Kysymyksen toistamisen mahdollisuutta ja selvätyvien kysymysten esittämistä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85.) Haastatteluista saatujen vastausten perusteella rakennetaan yksityiskohdista kokonaiskuva. (Kananen 2014, 72). Haastateltavat ovat Lapin seurakuntien alueella. Välimatkan ja opinnäytetyön digitalisaatio aihealueen vuoksi päätimme toteuttaa haastattelut etäyhteyksin. Pohdimme myös webropol-työkalun hyödyntämistä tiedonkeruun välineenä, mutta päädyimme haastatteluun. Näin varmistimme sen, että saamme vastauksia riittävästi.

Oulun tuomiokapitulilta saimme haastatteluja varten käyttööme rauhallisen tilan, jossa pystyimme suorittamaan haastattelut keskeyttämättä. Tuomiokapituli antoi myös oman skype busineksen käyttööme, jolla saimme luotua etäyhteyden haastateltaviin. Haastattelutilanteet olivat rauhallisia, hyvässä vuorovaikutuksessa tapahtuvia yllättävän luonnollisia tilanteita, vaikka emme tavanneet kasvotusten. Tähän varmasti vaikutti se, että aihe ei ollut arka. Pisin haastattelu kesti lähes tunnin ja lyhin noin 15 minuuttia. Jaoimme haastattelut neljälle päivälle. Ensimmäisenä päivänä emme saaneet ääniä kuulumaan skypen kautta, niin turvauduimme jo ennalta suunniteltuun vaihtoehtoon, otimme yhteyden haastateltavaan kaiutinpuheluna.

Kohderyhmänä ovat Lapin seurakunnissa työskentelevät TURVA-hakkeessa mukana olevat työntekijät. Tutkimusluvan saatuaamme, laadimme tiedotteen TURVA-hankkeessa mukana oleville henkilöille, jossa kerroimme tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteet ja pyysimme vapaaehtoisia haastatteluun. Annoimme haastattelukysymykset osallistujille etukäteen tutustuttavaksi.

Toteutimme haastattelut teemahaastatteluina. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä, jossa kysymykset ovat kaikille haastateltaville samat. (Hirsijärvi & Hurme 2001, 48). Haastattelututkimukseen osallistui kuusi henkilöä. Lisäksi

haastattelimme hankkeen projektityöntekijää ja varhaiskasvatuksen hiippakuntasihtööriä hankkeen kokonaiskuvan muodostamiseksi. Ennen kuin aloimme haastatella hankkeessa mukana olevia työntekijöitä, järjestimme koehaastattelun. Kävimme koehaastattelussa ulkopuolisen henkilön kanssa kysymykset läpi ja saatu palaute hyödynnettiin haastatteluissa. Viime hetkellä muutimme vielä kysymyksiä avoimempaan suuntaan. Haastattelut toteutimme kolmena päivänä yksilöhaastatteluina ja parihaastatteluna. Olimme kaikki mukana jokaisessa haastattelussa.

Hyvä tutkimuskäytäntö huomioitiin ennen haastattelutilanteen alkua. Kerroimme haastateltaville, että nauhoitamme haastattelut. Kerroimme, että nauhoitukset hävitetään asianmukaisesti dokumentoinnin jälkeen ja heidän anonymiteettinsa säilyy. Haastateltaville lähetetyssä tiedotteessa kerroimme jo aikaisemmin tutkimuksen tavoitteet ja tarkoituksen. Kerroimme haastateltaville myös, että nauhoitamme haastattelut ja saatujen tietojen perusteella toteutetaan meidän opinnäytetyömme.

Haastatteluaineistoa kertyi yhteensä 2 tuntia ja 21 minuuttia. Aineiston koko oli melko suuri, koska esitimme haastateltaville 11 avointa kysymystä. Halusimme aineistosta kattavan, jotta ymmärtäisimme asian mahdollisimman hyvin. Kaikki haastattelukysymykset toivat hyvää tietoa opinnäytetyöhön. Valitsimme teemoiksi haastatteluun verkostoitumisen, koulutukset ja digitalisaation. Haastatteluiden toteuttamisen jälkeen muutimme aineiston tekstimuotoon. Litteroimme haastattelut mahdollisimman tarkasti wordilla.

Litteroinnin jälkeen järjestelimme aineistoa koodaamalla. Koodaus on yksi keino tiivistää ja selkeyttää aineistoa. Koodauksessa tietoja yhdistellään, niin, että samaa tarkoittavat asiat merkitään samalla koodilla. (Kananen 2014, 103–104.) Toteutimme koodauksen niin, että teimme aineistoon alleviivauksia värikynin. Koodaaminen helpotti aineiston käsittelyä. Merkitsemällä samanlaisin koodein ne kohdat, jossa puhutaan samoista tai samankaltaisista asioista helpotetaan analyysia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 80.)

Aineiston selkeyttämisen jälkeen vuorossa oli aineiston analysointi aineistolähtöisesti. Aineistolähtöisessä analyysissa tavoitteena on luoda saadusta

aineistosta teoreettinen kokonaisuus ja siihen ei sekoiteta muuta teoriaa kuin vain analyysin toteuttamista koskevaa. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 95). Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan erittelemällä tekstiä, etsitään yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Tekstistä yritetään muodostaa tiivistetty kuvaus, joka liittyy tulokset ilmiön isompaan kontekstiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 97.) Sisällönanalyysi voidaan yhdistää toisiin analyysikokonaisuuksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 91). Käytimme analyysitapana teemoittelua. Teemoittelussa on kyse aineiston ryhmittelyistä aiheiden mukaan. Aineistoa järjestetään niin, että mitä kustakin teemasta on haastateltavat kertoneet. Aineisto voidaan tiivistää luokiksi. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä käsitteet yhdistetään ja näin vastaus saadaan tutkimuskysymykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 93,112.)

9 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen uskottavuus ja luotettavuus pystytään parhaiten saavuttamaan, kun noudatetaan hyviä menettelytapoja. (Kuula 2011, 34). Noudatimme opinnäytetyön prosessin kaikissa vaiheissa hyvän tieteellisen toiminnan periaatteita; huolellisuutta, rehellisyyttä, avoimuutta (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012) sekä tarkkuutta (Kuula 2011, 34). Hyvä tutkimus eettisesti katsottuna vaatii tieteellisiä taitoja, tietoja sekä oikeita toimintatapoja. (Kuula 2011, 34.) Aloitimme opinnäytetyö prosessimme tapaamalla työelämäyhteistyötahoa, jossa sovimme yhteisesti opinnäytetyön toteuttamiseen liittyvistä asioista. Tapaamisessa täytimme tutkimuslupalomakkeen, johon oli kirjattu opinnäytetyömme aihe, tavoitteet ja toteutumistapa. Tutkimuslupalomake allekirjoitettiin opinnäytetyön tekijöiden, TURVA-hankkeen vastuullisen johtajan ja ohjaavan opettajan kesken.

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on lähtökohtana todellisen elämän kuvaaminen ja kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2016, 161). Lähtökohtana on aina ihmisarvon kunnioittaminen. Ihmisen täytyy saada itse päättää, onko hän mukana tutkimuksessa vai ei. Näin kunnioitetaan jokaisen ihmisen itsemääräämisoikeutta. (Hirsijärvi, ym. 2009, 25.) Kysyimme haastateltavilta kirjallisesti sähköpostin välityksellä suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta. Haastateltavia informoitiin osallistumisen vapaaehtoisuudesta ja mahdollisuudesta keskeyttää tutkimukseen osallistuminen. Suostumuskirjeessä kerroimme myös opinnäytetyömme aiheen ja tavoitteet. Kysyttäessä suostumusta tutkimukseen osallistumisesta, tulee ennen sitä tutkittavalla olla tieto äänen ja kuvan tallentamisesta. Tutkittavia on tärkeä tiedottaa myös siitä, mikä on saadun aineiston kohtalo (Kuula 2011, 106). Ennen tutkimuksen aloittamista sovitaan kaikkien osapuolten kesken aineistojen säilyttämistä ja käyttöoikeuksia koskevat kysymykset (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012). Haastateltaville lähettämässämme tiedotteessa mainitsimme, että haastattelut tullaan tallentamaan vain opinnäytetyön tekijöiden käyttöön ja analysoinnin jälkeen aineisto hävitetään asianmukaisesti. Kerroimme myös, että tulokset tullaan analysoimaan anonymoineina ja tuloksista kootaan opinnäytetyö.

Haastattelua ja muita tiedonkeruumenetelmiä verrattaessa, haastattelun suureksi eduksi nousee, että siinä voidaan aineiston keruuta säädellä joustavasti, jos tilanne sitä vaatii. Haastateltava on tutkimustilanteen subjekti ja hän saa tuoda itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti esille. Haastateltava voi myös kertoa aiheesta paljon laajemmin kuin mitä tutkija osaa odottaa. Tutkijalla puolestaan taas on mahdollisuus selventää ja syventää sekä esittää lisää kysymyksiä, jos tarve vaatii. Haastattelun huonoiksi puoliksi on mainittu ajan vieminen. (Hirsijärvi ym. 2016, 205.)

Valitsimme tutkimusmetodiksi haastattelun, koska uskomme, että tällöin saamme aiheesta eniten tietoa. Pystymme esittämään myös luontevasti tarkentavia kysymyksiä. Me koimme haastattelut antoisina ja opettavaisina tilanteina tulevaa työtämme ajatellen. Haastattelujen ilmapiiri oli välitön ja keskustelut olivat luontevia. Haastatteluista jäi sellainen kuva, että haastateltavat kertoivat rehellisesti ja avoimesti asioista. Haastattelujen nauhoittaminen oli hyvä ratkaisu, pystyimme palaamaan niihin uudelleen. Virhetulkintojen mahdollisuus on myös olemassa, mutta uskomme, että virhetulkintojen riskiä vähentää se, että olimme kaikki paikalla jokaisessa haastattelussa ja teimme tiiviisti yhteistyössä analyysivaiheen, joka antoi mahdollisuuden keskustelulle.

Tutkimuksen ydinasia on kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko. Tutkijalle selviää analyysivaiheessa millaisia vastauksia hän saa tutkimuskysymyksiinsä. (Hirsijärvi ym. 2016, 221.) Lähdekritiikki toimii keinona, kun tutkija arvioi onko käyttämänsä lähdemateriaali paikkansa pitävää ja luotettavaa. Tutkijan tulee huomioida ja tarkastella muun muassa lähteen puolueettomuus, riippumattomuus, alkuperä ja aitous. (Mäkinen 2006, 128.) Hyvä osoitus laadusta sekä tieteellisyydestä on se, että käytettyihin lähdemateriaaleihin on viitattu asiaan kuuluvalla tavalla. (Mäkinen 2006, 130.) Opinnäytetyön teoriaosuuksia tehdessä pyrimme tarkastelemaan kriittisesti käyttämäämme lähdeaineistoa ja arvioimaan tiedon luotettavuutta, aitoutta ja tuoreutta. Hyvän ja luotettavan lähdemateriaalin löytämiseksi hyödynsimme tiedonhaunpajoja sekä kirjaston informaattikkoa. Plagiointia emme ole tietoisesti tehneet. Plagioinnissa on kyse siitä, että esitetään toisten tutkimustuloksia ja sanamuotoja omanaan. (Hirsijärvi ym. 2014, 122).

Yksi luotettavuuteen vaikuttava tekijä on tutkimuksen raportointi, eli miten tutkimuksesta saatu aineisto on analysoitu ja koottu. Mahdollisimman tarkka yksityiskohtainen selvitys tekemisistä tekee tutkimustuloksista ymmärrettävämpiä ja selkeitä. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 140- 141.) Olemme kertoneet mahdollisimman tarkasti, yksityiskohtaisesti ja läpinäkyvästi koko opinnäytetyön prosessin jokaisen vaiheen. Haastatteluaineistoa analysoidessa kävimme useita kertoja läpi aineistoa, varmistaaksemme mahdollisimman tarkat ja luotettavat tulokset. Haastateltavia tutkimuksessa oli kuusi ja näistä saatujen aineistojen pohjalta tulokset on koottu. Tutkimustuloksiin olemme kirjanneet sitaatteihin haastateltavien vastauksia juuri niin kuin he ovat ne sanoneet. Opinnäytetyön ollessa lähes valmis, lähetimme työn TURVA-hankkeen projektityöntekijälle luettavaksi. Näin saimme vielä tarkistettua, että onko työssä asiavirheitä. Haastatteluissa mukana olleet työntekijät olivat Lapin alueen eri seurakunnista, joten saimme koottua aineistoa koko lapin alueelta. Näin olemme voineet tutkia TURVA- hankkeen vaikutuksia eri puolilta Lappia.

Haastatteluista saimme monia yhteneväisiä vastauksia ja samoja asioita oli nähtävissä myös TURVA-hankkeen projektityöntekijän ja hankkeessa mukana olleen hiippakuntasihteerin vastauksista. Koemme, että tutkimuksen laatu ja luotettavuus ei kärsinyt sen takia, että emme saaneet kaikkia haastatteluun. Haastattelutilanteessa pystyimme esittämään haastateltaville tarkentavia kysymyksiä, jos haastattelijalle jäi sellainen tunne, että se on tarpeellista. Olimme kaikki tutkijat jokaisessa haastattelutilanteessa, jonka huomasimme olevan hyödyksi analyysin tekemisessä. Laitteiden toimivuus on tärkeää, kun hyödynnetään digitalisaatiota työvälineenä. Oli hyvä, kun olimme miettineet varavaihtoehdon, kun skypeissä ei ensimmäisenä haastattelupäivänä kuuluneet äänet.

10 TURVA-HANKKEEN TULOKSIA

Pääteemoja tutkimuksessa ovat parisuhteen ja vanhemmuuden tukeminen sekä digitalisaation hyödyntäminen työvälteenä Lapin seurakunnissa. Haastattelukysymykset liittyvät näihin teemoihin ja haastattelu sisältää myös sellaisia kysymyksiä, jotka auttavat meitä muodostamaan kokonaiskuvan TURVA-hankkeesta. Haastatteluista nousi esille TURVA-hankkeesta saatu tuki omalle työlle. Kaikki haastateltavista koki saaneensa apua TURVA-hankkeesta.

10.1 TURVA-hankkeesta saatuja toimintamalleja

TURVA-hanke on järjestänyt koulutuksia. Viisi haastateltavaa on päässyt koulutuksiin ja koulutuksista he ovat saaneet uusia toimintamalleja työhönsä. Koulutukset koettiin tarpeelliseksi ja työhön saatiin varmuutta. ”Meille se toi sitä kaivatua tietotaitoa lisää ja olemme järjestäneet erilaisia tapahtumia. Otettiin esimerkiksi parisuhteen palikat käyttöön ja on tehty kunnan kanssa yhteistyössä iltamia aiheesta ja niitä on tarkoitus jatkaa ensi syksynä” Yksi haastateltavista kertoi, että hän on rohkeammin nyt ottanut yhteyttä järjestöihin ja käynyt vierailulla niissä, esimerkiksi mikserissä, joka on maahanmuuttaja äitien ja lapsien kohtaamispaikka. Yksi haastateltavista kertoi, että hän on saanut tietoa TURVA-hankkeelta kirkon keskusteluavusta ja valtakunnallisesta suhdekllinikasta. TURVA-hankkeen myötä asioista on rohjettu ottamaan selvää sekä tutustumaan innokylän materiaaliin mm koulutustarjontaan. Yksi haastateltavista kertoi, että hän on saanut työnohjauksellista tukea TURVA-hankkeesta. Yksi haastateltavista koki, että hiipakunta on tullut lähemmäksi TURVA-hankkeen myötä.

Koulutusten myötä työntekijät ovat huomanneet, että myös vanhempien hyvinvointi on huomioitava, lasten hyvinvoinnin rinnalla. Koko perheen kokonaisvaltainen huomioiminen on tärkeää. TURVA-hankkeesta saatujen koulutusten myötä työntekijöiden valmiudet perheissä ilmenevien ongelmien varhaiseen tunnistamiseen ovat lisääntyneet. ”Kyllä nämä koulutukset on lisännyt meille sitä rohkeutta puhua ja lähestyä ihmisiä myös vaikeissa asioissa.” Parisuhdetta ja

vanhemmuutta tukevat palvelut ovat haastateltavien mukaan nyt näkyvämpiä kuin ennen. TURVA-hanke on antanut Lapset puheeksi -menetelmä koulutusta, johon osallistui niin seurakunnan kuin kunnan työntekijöitä.

Alaluokka	Yläluokka	Päälouokka
	Verkostoituminen	
Koulutukset	Tiedon lisääntyminen palveluista	Parisuhteen ja vanhemmuuden tukeminen
	Yhteistyö – Vertaistuki	
	Moniammatillisuus	
	Digitalisaatio	

Kuvio 1 Parisuhteen ja vanhemmuuden tukeminen

10.2 Verkostoituminen

Kaikista haastatteluista nousi esille, että TURVA-hanke on antanut rohkaisua ja apua verkostoitumiseen, ja tämän myötä verkostot ovat myös lisääntyneet. TURVA-hankkeen avulla verkostojen yhteistyö on vahvistunut ja monipuolistunut kunnan, seurakunnan ja eri järjestöjen välillä. ”Minun mielestä järjestöyhteistyö lähti tosi hyvin liikenteeseen ja sitten kaikki nämä entiset verkostot mitä oli, niin kyllä niiden yhteistyö on parantunut hankkeen myötä.” Haastattelujen vastauksista ilmeni, että olemassa olevia palveluja on saatu koottua yhteen TURVA-hankkeen avulla. Yhteistyö on lisääntynyt kunnan sosiaalipalvelujen perhetyön kanssa ja neuvolan työntekijöiden kanssa. ”Jo ensimmäisessä koulutuksessa tuli kunnan työntekijöiltä ehdotus, että aletaan tekemään yhteistyötä, joka oli ihana asia.” Haastateltavat kertoivat, että verkostoissa tapahtuu vertaisoppimista ja saatua oppia voidaan hyödyntää omaan työhönsä.

Verkostojen lisääntymisen myötä yhteistyö kunnan kanssa on lisääntynyt niin paljon, että seurakunta ja kunta ovat yhdessä järjestäneet mm Rakkauden polku -tapahtuman. Yhteistyö on tiivistynyt ja tapahtumia järjestetään eri

lapsiperhepalveluita tuottavien toimijoiden kanssa. Yhteistyön lisääntymisen myötä perheleirit ja -kerhot ovat lisänneet suosiotaan. Perheleirille mukaan on saatu myös kunnan työntekijä.

10.3 Digitalisaatio

Yksi haastateltavista kertoi, että hän on hyötynyt perheneuvonnassa digitaalisista palveluista. Hän kohtaa asiakkaita etäyhteyksin, koska välimatkat ovat pitkiä. Tämä on ollut joillekin asiakkaille ainut mahdollisuus saada yhteys ammattilaiseen. Kun perhe itse saa vaikuttaa siihen, miten hän saa palvelua, niin se itsessään jo lisää perheen hyvinvointia. Asiakkaat ovat olleet palveluun pääsääntöisesti tyytyväisiä. ”Kuvapuhelinpalvelua oli helppo käyttää ja asiakkaat, jotka olivat siinä mukana, löysivät sen heti.” Yksi haastateltava sanoi, että on kehitetty asiakaspalautelinkki. Asiakaspalautelinkissä on palautelomake, jonka asiakas täyttää, kun asiakkuus loppuu. Kirkkohallitus kokoaa palautteet valtakunnallisesti yhteen vuosittain. Palaute tulee kirkkohallitukselta työntekijälle paikkakuntaakohtaisesti. Haastateltava pitää tärkeänä, että palvelua kehitetään asiakkailta saatujen palautteiden pohjalta.

Haastateltavat kertoivat saaneensa tietoa virtu.fi alustalla olevista palveluista ja niiden käyttömahdollisuuksista TURVA-hankkeen aikana. ”Virtu tuli mulle tutuksi nimenomaan TURVA-hankkeen myötä.” Haastateltavat toivat esille, että TURVA-hankkeesta saadun koulutuksen myötä, he ovat saaneet tietoa ja vinkkejä digitaalisten palveluiden hyödyntämisestä työssä. ”Kyllä TURVA-hanke toi semmoisen uuden näyn siihen työhön, että näinhän tämä tulee tehdä ja näin tämä on tasa-arvosta ja saavuttaa ihmisiä sekä on tulevaisuutta.” Digitaalisia palveluja käytetään seurakunnan tapahtumien tiedottamiseen ja ilmoittautumisiin aiempaa enemmän. Digitalisaatio on antanut yhden mahdollisuuden lisää toteuttaa perheiden kanssa tehtävää työtä. ”TURVA-hankkeesta olemme saaneet rohkaisua tiedottamiseen digitalisaatiota hyödyntäen. Voimme rohkeasti markkinoida ja mainostaa, että meillä on matalankynnyksen ryhmiä: päiväkerhot, perhekerhot, äitiryhmät jne.” Suurin osa haastateltavista piti hyvänä, että koulutuksiin ja

kokouksiin on mahdollisuus osallistua myös etäyhteyksin, jota TURVA-hanke on ollut edistämässä.

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
	Palveluiden yhdenvertaistaminen	
Koulutukset	Tiedon lisääntyminen digitaalisista palveluista	Digitaalisten palvelujen hyödyntäminen työssä
	Työajan säästyminen	
	Palvelujen tarjoamisen monipuolistuminen	

Kuvio 2 Digitalisaation hyödyntäminen työssä

10.4 Digitaalisten palveluiden haasteet

Haastateltavat kertoivat, että digitalisaation haasteiksi koituvat usein käyttäjän osaamattomuus sekä laitteiston ja verkkoyhteyden ongelmat. Haastatteluista tuli esille se, kuinka työntekijän oma motivaatio vaikuttaa siihen, että miten hän käyttää työssään digitaalisia palveluita. ”Huomaa tässä, kun ei ole mikään digi-ihminen, niin ei tule sitä käytettyä. Se vaatis meiltä iteltä panostusta ja suunnittelua, niin että viikossa olisi vaikka puoli päivää ihan sitä toimistolla työskentelyä.” Osa haastateltavista koki, että yksilöllinen ohjaus edistäisi omassa työssä käyttämään digitaalisia palveluita. Tukea on saatu TURVA-hankkeen aikana digitaalisten palveluiden hyödyntämiseen työssä, mutta tukea tarvittaisiin myös hankeajan jälkeen. Kaksi haastateltavaa kertoi, että tehtäessä työtä etänä digitaalisia palveluja hyödyntäen, niin haasteita tuovat sopimukselliset asiat palvelutarjoajan kanssa hankeajan jälkeen.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Analysoituamme haastattelut pystyimme tekemään johtopäätöksiä TURVA-hankkeen vaikuttavuudesta Lapin alueen seurakuntiin.

Johtopäätös 1

Haastatteluista ilmeni, että TURVA-hanke on edistänyt seurakuntien verkostoitumista eri järjestöjen ja kuntatyöntekijöiden kanssa. TURVA-hanke on antanut tukea ja rohkaisua sekä uusia menetelmiä perheiden kanssa tehtävään työhön.

Johtopäätös 2

Haastattelusta saatuja vastauksia tarkastellessa voidaan havaita, että digitaalisten palveluiden vakiinnuttaminen työväliseksi on vielä alkutekijöissään ja siihen tarvitaan vielä lisää tukea ja neuvoa. Haastatteluista tulee myös ilmi se, että digitaalisten palveluiden haltuun ottamiseen vaikuttaa työntekijän oma motivaatio. Hankkeen antama tuki digitaalisten palveluiden kokeiluun ja käyttöönottoon on koettu tärkeäksi ja sitä on jääty seurakunnissa kaipaamaan hankkeen loputtua.

Lappi on laaja ja harvaan asuttu alue, digitaaliset palvelut tuovat kaikille yhdenvertaiset mahdollisuudet saada esimerkiksi perheneuvonnan palveluja.

12 POHDINTA

Mielestämme pääsimme tälle opinnäytetyölle asetettuihin tavoitteisiin. Saimme hyvin tietoa TURVA-hankkeen vaikuttavuudesta Lapin alueen seurakuntiin. Haastatteluihin osallistui kuusi TURVA-hankkeessa mukana ollutta työntekijää neljältä eri paikkakunnalta. Saimme tutkimusaineistoa riittävästi, mutta olisimme mielellämme haastatelleet vielä muutamaa muutakin TURVA-hankkeessa mukana ollutta henkilöä, mutta emme saaneet heitä haastatteluun. Vastuksissa korostui TURVA-hankkeesta saadut koulutukset, joista saatua tietoa on pystytty hyödyntämään omassa työssä, ja se on ollut työntekijöille merkittävä apu verkostoitumiseen. Haastatteluissa tuli myös selkeästi esille digitalisaation käyttö ja sen tarpeellisuus työssä, mutta myös digitalisaation haltuun ottamisen haastavuus.

Saimme haastateltavilta hyvää palautetta haastatteluista ja lupasimme lähettää linkin heille valmiista työstä sitten, kun opinnäytetyö valmistuu. Koimme haastattelut mielenkiintoiseksi oppimistapahtumaksi tulevaa työtämme ajatellen, kun etäyhteydenpito lisääntyy yhä enenevässä määrin.

Olemme tämän koulutuksen aikana oppineet ja harjoitteluissa konkreettisesti nähneet, että miten tärkeässä osassa verkostotyö on seurakunnan ja kunnan työssä. Yhteistyöpalavereita on paljon ja jos et ole näkyvillä ja mukana tapaamisissa niin sitten edustamaasi työtä ei ole. Opinnäytetyöprosessi antoi myös samanlaisen kuvan, verkostoituminen ja moniammatillinen yhteistyö on erittäin tärkeässä roolissa tämän päivän työssä. Ja niissä mukana oleminen työntekijänä on tärkeää. Omalta osaltamme voimme tuoda näkyväksi seurakunnissa tehtävää työtä, jos työskentelemme kunnalla tai järjestöissä ja toisinpäin. Olemme huomanneet työharjoitteluissa, että työntekijöiden tiedon puute heikentää yhteistyön mahdollisuuksia esimerkiksi seurakunnan ja kunnan välillä.

Tulevaisuudessa palveluja tarjotaan sähköisesti enenevässä määrin. Mietimme niitä asiakasryhmiä, joilla ei ole mahdollisuutta käyttää tietokonetta ja myös heitä, joille se on tärkeä väylä saada palveluja. Meillä ammattilaisina pitää olla taito arvioida sitä, että milloin voidaan ajatella kohtaavan asiakas etäyhteyksin ja milloin

olisi tarpeellista mennä esimerkiksi kotikäynnille välimatkasta huolimatta. Sähköisten palvelujen kehittämisen avulla voidaan säästää luontoa ja ajansäästö on suuri.

Verkkopalvelut tarjoavat hyvin erilaisia asiantuntijoiden ja vertaistuen foorumeita, joissa voi keskustella vaikeistakin asioista. Sähköisten palveluiden etuna on nopeus sekä ajasta ja paikasta riippumattomuus. Sähköisesti tarjottavat palvelut antavat yhden uuden mahdollisuuden saada tukea ja neuvoa. Perheiden tilanteet voivat olla hyvin erilaisia, joten on tärkeää, että on myös erilaisia väyliä saada tarvittavaa apua.

Oli mielenkiintoista päästä tutustumaan hankemaailmaan opinnäytetyön työelämä kumppanin avulla. On tätä päivää, että on paljon erilaisia hankkeita ja voi hyvinkin olla mahdollista, että meistä joku työskentelee hankkeessa valmistumisen jälkeen. Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, koska on havaittu, että perheet tarvitsevat yhteiskunnan ja muiden toimijoiden tukea parisuhteeseen ja vanhemmuuteen matalan kynnyksen palveluina. Useat tutkimukset osoittavat, että parisuhteissa tapahtuva vuorovaikutus ja vanhempien tai vanhemman hyvinvointi on vahvassa yhteydessä lasten hyvinvointiin. (Hakulinen ym. 2019, 9.) Koko yhteiskunta hyötyy siitä, jos perheet voivat hyvin. Apua ja tukea perheille pitäisi olla tarjolla oikea-aikaisesti, laadukkaasti ja vaikuttavasti. Tulevina sosiaali- ja kirkonalan ammattilaisina voimme osaltamme olla siinä vaikuttamassa, että näin tapahtuisi.

Teoriaosuutta lukiessa tuli vahvasti esille useista tutkimuksista, kuinka vanhemmat kokivat huonommuutta perheen yhteisen ajan puutteesta ja vanhemmuudesta. Olemme kaikki lähihoitajia aikaisemmalta ammatilta ja tiedämme vuoro-työn haasteet ja perheen yhteisen ajan sovittamisen ongelman. Töissä on oltava juhlapyhät ja viikonloput, jolloin perheen kanssa yhdessä eletty aika jää vähäiseksi. Lapsiperheen vanhemmat toivovatkin joustavaa työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista esimerkiksi niin, että perheet saisivat itse valita ajankohdan, milloin perhe- ja hoitovapaat käyttäisivät. Hallitus on myös huolissaan syntyvyyden laskusta, joten on mielenkiintoista jäädä seuraamaan minkälaisella

politiikalla he yrittävät houkutella nuoria perustamaan perhettä ja kasvattamaan perheen lapsilukua.

Hallituksen kärkihankkeen perhekeskustoiminnan kehittäminen aukeni meille uutena ja mielenkiintoisena asiana. Toteutuessaan se on todella hyvä poistamaan asiakkaiden eriarvoisuutta ja ohjautumista luukulta luukulle palvelujen saamiseksi. Mutta se mikä siinä mietityttää on se, että onnistutaanko usean eri ammatin yhteistyössä niin hyvin kuin se on paperilla suunniteltu. Teoksessa moniammatillinen yhteistyö käsittelee asiaa usean ammattilaisen näkökulmasta. Ongelmien ja riskien ennakkoinnissa ammattilaisten tiivis yhteistyö on ehdoton edellytys. Myös palveluja uudistettaessa yhteistyö on tärkeää.

Työelämässä tapahtuvat rakennemuutokset edellyttävät uudistumista myös työtavoille ja asiantuntijuuden jakamiselle. Julkisten palveluiden byrokratiaa, palveluprosessien tehottomuutta ja työntekijän näkemystä kapea-alaisesti oman ammattikunnan tietämyksellä on kritisoitu jo pitkään. On pohdittu, onko asiakas hyötynyt saamastaan palvelusta ja onko ammatillinen työ kaikilta osin hyvää laadullisesti sekä kustannustehokasta. Valinnanvapaus, kustannustehokkuus ja ammatillisten rajojen rikkomisen ovat työelämän murroksessa. Asiakkaalla on iso rooli ja hänen toivotaan osallistuvan palvelutarpeensa suunnitteluun ja päätöksentekoon. Julkiset, yksityiset ja kolmannen sektorin palvelut ja se kuinka niitä palveluja tuotetaan hakevat paikkaansa. (Mönkkönen, Kekoni & Pehkonen 2019, 7–8.) Haastatteluista tuli esille, että nyt vasta koulutusten myötä on eräässä seurakunnassa alettu tehdä yhteistyötä eri ammattiryhmien välillä, mikä hämmästyttää ja vahvistaa sitä meidän pohdintaamme, kuinka se yhteistyö toimii saumattomasti ja toisia kunnioittaen perhekeskuksissa.

Toivomme, että seurakunta pääsee mukaan kehittämistyöhön jatkossakin ja heidät nähdään vahvana ammatillisena kehittäjänä ja kohtajana etenkin lapsiperheiden palveluissa. Näemme, että seurakunnan tulee olla aktiivisesti verkostoissa mukana, niin silloin se on olemassa muillekin toimijoille. Kuten teoriatietoa lukiessa kävi ilmi, että matalan kynnyksen tarjoamat palvelut ovat lapsiperheille helposti saatavilla ja he kokevat palvelut myös itselle helposti lähestyttäväksi. Myös haastatteluissa kävi ilmi, kuinka seurakunnan perhekerhot, leirit ja illamat

ovat lisänneet suosiota niin paljon, että jopa kirkkoon kuulumattomatkin osallistuvat niihin.

Asiakaslähtöisyys on oltava sosiaalityön keskiössä, perheiden kanssa tehtävässä työssä se näkyy kaikkien perheenjäsenten kunnioittamisena ja kuuntelemisena. Ammatillisina otamme huomioon, että jokaisen perheen tarina on ainutlaatuinen, vaikka meillä työntekijöinä olisikin kokemusta monenlaisista perheistä. Perheiden kanssa tehtävässä työssä on tärkeää muistaa, että työntekijä ei asetu perheen yläpuolelle osajaan rooliin vaan ollaan tasa-arvoisessa asemassa, tämä lisää yhteistyön onnistumisen edellytyksiä. Perheiden kanssa tehtävässä työssä on tärkeää huomioida aina koko perhe, vaikka vastaanotolla olisi vain yksi perheenjäsen. Tämä koskee koulumaailmassa, seurakunnassa ja tulevaisuudessa maakunnissa tehtävää työtä. Opinnäytetyötä tehdessä on todella havahtunut siihen, kuinka tärkeää on huomioida aina koko kokonaisuus. Esimerkiksi kuinka monesta osa-alueesta hyvinvoiva perhe koostuu ja mihin asioihin on syytä kiinnittää huomiota, jos perhe voi syystä tai toisesta huonosti. Olemme tätä työtä tehdessä oppineet myös sen, että on tärkeä huomioida perheille esimerkiksi toimintaa järjestäessä erilaisia perhemuotoja. Parisuhde ja vanhemmuus eivät ole automaattisesti yhdessä, vaan on paljon myös esimerkiksi yhden vanhemman perheitä sekä sijaisperheitä ja heidät on huomioitava samanarvoisena kuin muutkin perheet.

Hankkeen yhtenä tavoitteena oli lisätä digivalmiuksia seurakunnissa. Tulevaisuudessa ja digitalisaation yhä lisääntyessä on hyvin tärkeää, että työntekijöille tarjotaan tukea ja koulutusta digitaalisten palveluiden käyttöön ja niiden käyttöön ottoon. Työelämään siirtyessä on hyvin tärkeää, että myös itse aktiivisesti hakeutuu erilaisiin koulutuksiin, kehittää ja päivittää säännöllisesti oma osaamista, myös digivalmiuksien osalta. Jotta digitalisaation hyötyjä sekä mahdollisuuksia voidaan käyttää tehokkaasti hyödyksi, on oman motivaation ja kouluttautumisen merkitys suuri.

Tätä tehtävää tehdessä olemme oppineet paljon siitä, miten perheitä voidaan tukea erilaisissa haasteissa ammattilaisen näkökulmasta. Aiheesta meillä kenelläkään ei ollut aikaisempaa kokemusta. Mielestämme olisi hyvä, jos

diakoniatyöntekijät saivat enemmän tietoutta siitä, miten vanhemmuutta ja parisuhteita voidaan tukea diakoniatyössä. Tätä opinnäytetyötä tehdessä nousi jatkotutkimusaiheeksi tutkia Oulun seurakuntien diakoniatyöntekijöiden valmiuksia tukea perheitä ja mitä apua he siihen tarvitsisivat, että tämäkin osa alue, tulisi luontevaksi osaksi työtä.

LÄHTEET

- Alanne, M. Kaihlanen, A & Koskivirta, L. (2012). *Verkostotyökalupakki. Tukea Monitoimijaiseen yhteistyöhön*. Helsingin kaupunki. Viitattu 6.10.2019. <https://docplayer.fi/11821874-Verkostotyokalupakki-tukea-monitoimijaiseen-yhteistyohon.html>
- Anttonen, A. (2017). Parisuhde muuttuvan perheen ytimessä. Teoksessa M. Hytönen (toim.), *Perhe ja avioliitto muutoksessa*. (s.273–298) Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- Bardy, M. Sauli, H. & Järventie, I. (2018). Lapset yhteiskunnassa ja yhteiskunta lapsuudessa-Eilisestä huomiseen. Teoksessa Lapsivaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018. Saatavilla 7.10.2019. http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2018/02/LA_eduskuntakertomus_2018_netti_SU.pdf
- Cowan, P.A. & Cowan, C.P. (2002). Interventions as test of family systems theories; Marital and family relationship in children`s development and psychopathology. *Development and Psychopathology*, 14(4), 731759
- Eerola, P. & Pirskanen, H. (2018). Tunteet perhe- ja lähisuhteissa. Teoksessa P. Eerola & H. Pirskanen (toim.), *Perhe ja tunteet*. (s.7–27). Helsinki: Gaudeamus
- Ensi- ja turvakotien liitto. Lasten ja perheiden ääni ja edunvalvoja. Saatavilla 7.10.2019. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/>
- Forsberg, H. (2018). Lasten tunteet, perhesuhteet ja koti. Teoksessa P. Eerola & H. Pirskanen (toim.), *Perhe ja tunteet*. (s.31–48). Helsinki: Gaudeamus.
- Forss, P. & Vatula- Pimiä, M- L. (2014). *Sosiaalinen turva ja hyvinvointi*. Porvoo: Edita Publishing Oy.
- Hakalehto, S. (2018). *Lapsioikeuden perusteet*. Helsinki: Alma Talent Oy.
- Hakulinen, T. (2019). Vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen äitiys- ja lastenneuvolapalveluissa. Teoksessa T. Hakulinen, T. Laajasalo & J. Mäkelä (toim.), *Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. Teoriasta käytäntöön*. (s.20–29).

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138389/URN_ISBN_978-952-343-357-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Hakulinen, T., Laajasalo, T. & Mäkelä, J. (2019). Johdanto. Teoksessa T. Hakulinen, T. Laajasalo & J. Mäkelä (toim.), *Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. Teoriasta käytäntöön.* (s. 9–10).
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138389/URN_ISBN_978-952-343-357-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Halme, N. Hedman, L. Ikonen, R. & Rajala, R. (2018). *Lasten ja nuorten hyvinvointi 2017: Kouluterveyskyselyn tuloksia.*
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136748/URN_ISBN_978-952-343-115-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Halme, N. Kekkonen, M. & Perälä, M-L. (2012). *Perhekeskukset Suomessa. Palvelut, yhteistoiminta ja johtaminen.* Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 62/2012, 91 sivua. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-747-9>
- Heinonen, H. & Sotamaa, I. (2018). Kirkon perhetyö ja perhekeskustoiminta. Teoksessa J. Kokkonen (toim.), *Kirkon kasvatusta vuonna 2030 Kristillisen uskon välittymisen haasteita ja mahdollisuuksia.* (s. 70–74). Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja. Kirkkohallitus.
- Heiskanen, L. Markova, K. Salmi, A. & Vaaranen, H.(toim.) (2017). *Läheinen parisuhde.* Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Helminen, J. (2017). *Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveyden huollossa.* Helsinki: Edita.
- Hirsijärvi, S Remes, P. Sajavaara, P. (2016). *Tutki ja kirjoita.* Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara P. (2014). *Tutki ja kirjoita.* Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita.* Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hirsijärvi, S. & Hurme, H. (2001). *Tutkimushaastattelu Teemahaastattelun teoria ja käytäntö.* Helsinki: Copyright, Helsinki University Press ja

tekijät.

- Hämäläinen, P. (2014). *Ollaan ihmisiksi parisuhteessa*. Helsinki: Pekka Hämäläinen ja Auditorium
- Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S & Keto-Tokoi, A. (2017). *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehitystä rakentamassa*. Työpaperi 33/2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-917-0>
- Jokinen, K. (2017). Ydinperheestä monimuotoisiin perheisiin. Teoksessa M. Hytönen (toim.), *Perhe ja avioliitto muutoksessa*. (s. 126–146). Helsinki: Kirkon tutkimuskeskus.
- Juusola, M. (2011). *Vahvaksi rakastetut lapset*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Järjensivu, T. Nykänen, K & Rajala, R. (2010). *Verkostojohdamisen opas: Verkostotyöskentely sosiaali- ja terveysalalla*. Saatavilla 6.10.2019. <https://www.seugolaid.fi/wp-content/uploads/2017/03/Verkostojohdamisen-opas-versio-1-0-30-12-2010.pdf>
- Järjestöt ja seurakunnat Perhekeskustoimintaa kehittämässä – seminaari Helsingissä 10/2015. Kooste seminaaripäivän havainnoista ja tuloksista. https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Jarjestot_ja_seurakunnat_perhekeskustoimintaa_kehittamassa_2018-1.pdf
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. (2012). *Perheen parhaaksi, perhetyön arkea*. Helsinki: Edita Publishing oy.
- Jääskeläinen, I. (2006). Osallisuus hyvän elämän mahdollistajana. Lapset, nuoret ja perheet seurakuntien tekemässä työssä. Teoksessa J. Helminen (toim.) *Elämä koettelee, tuki kannattelee*. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Juva: WS Bookwell Oy.
- Kaimola, K. (2005). Koti terveen itsetunnon harjoittelukenttänä. Teoksessa J. Syrjälä. (toim.), *Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun*. (s. 11–19). Helsinki: VL-markkinointi Oy.
- Kallio, M. (2016). *Lujasti lempeä*. Helsinki: Maaret Kallio ja WSOY.
- Kananen, J. (2012). *Kehittämistutkimus opinnäytetyönä*. Tampere: Tekijät & Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

- Kananen, J. (2014). *Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä*. Tampere: Tekijät & Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kasvun tuki. Vaikuttavan varhaisen tuen tietolähde. Työmenetelmät. Ihmeelliset vuodet-ryhmänhallintamenetelmä ammattikasvattajille. Saatavilla 7.10.2019. <https://kasvuntuki.fi/tyomenetelmat/ihmeelliset-vuodet-ryhmanhallintamenetelma-ammattikasvattajille/>
- Kekoni, T., Mönkkönen, K., Hujala, A., Laulainen, S. & Hirvonen, J. (2019). Moniammatillisuus käsitteinä ja käytänteinä. Teoksessa K. Mönkkönen, T. Kekoni & A. Pehkonen. (toim.) *Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla*. Tallinna: Gaudeamus.
- Keurulainen, A. (2014). *Muuttuva Suomalainen perhe*. Akateeminen väitöskirja. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto.
- Kirkkohallitusten ja hiippakuntien vuosikertomus. (2018). Suomen ev. -lut. kirkon julkaisuja. Kirkkohallitus. [http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/4C2CE3C0F0CC88E6C22583C800424203/\\$FILE/Kirkkohallituksen%20ja%20hiippakuntien%20vuosikertomus%202018.pdf](http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/4C2CE3C0F0CC88E6C22583C800424203/$FILE/Kirkkohallituksen%20ja%20hiippakuntien%20vuosikertomus%202018.pdf)
- Klemetti, R. Vuorenmaa, M. Ikonen, R. Hedman, L. Ruuska, T. Kivimäki, H. Rajala, R. (2018). *Mitä vauvaperheille kuuluu?* LHT-tutkimuksen 3-4 kuukautisten vauvojen ja heidän perheidensä pilottitutkimuksen peruseräraportti. THL 18/2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-121-8>
- Kontula, O. (2013). *Yhdessä vai erikseen?* Tutkimus suomalaisten parisuhteiden vahvuuksista, ristiriidoista ja erojen syistä. Perhebarometri 2013. Helsinki: Väestöliitto. [ISBN 978-952-226-136-6 \(pdf\)](https://www.vaestoliitto.fi/ISBN/978-952-226-136-6).
- Kontula, O. (2018). *2020-luvun perhepolitiikkaa*. Perhebarometri 2018. Helsinki: Väestöliitto. <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/476cab64d1ecb18b7e2014735e2df6be/1568881624/application/pdf/9136344/netti%202020-luvun%20perhe%20Baro2018.pdf>
- Kontula, O. (2016). *Lemmen paula. Seksuaalinen hyvinvointi parisuhdeonnan*

- avaimena*. Perhebarometri. Katsauksia/Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos E50/2016. Helsinki: Väestöliitto.
- Koskela, L. Koskinen, J & Lankinen, P. (2007). *Viestintä verkostoissa ja innovaatioissa*. Helsinki: Wsoy.
- Korhonen, M. & Perho, H. (2014). Psykososiaalinen kehitysteoria. Teoksessa R. Jallinoja, H. Hurme & K. Jokinen (toim.). *Perhetutkimuksen suuntauksia*. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Kuula, A. (2011). *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.
- Kärki edellä – miten kärkihankkeita on digitalisoitu. Artikkel. Valtioneuvosto. https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1271139/karki-edella-miten-karkihankkeita-on-digitalisoitu
- Kärkkäinen, K. (2017). *Vahvista lasta*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Lammi- Taskula, J. & Salmi, M. (2014). Työnjako ja tyytyväisyys parisuhteeseen lapsiperheissä. Teoksessa J. Lammi- Taskula & S. Karvonen (toim.) *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014*. (s.72–73). Helsinki: THL.
- Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma – siltaamistoimet maakuntavalmisteluun vuosille 2019–2021. VATE PVM 13.11.2018. <http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/lape/tulokset/lape/hankeinfo-1/tiedotteet/hankkeet/lape/tyosuunnitelma-211118>
- Luukkala, J. (2015). *Kukoistava parisuhde*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim ja Jouni Luukkala
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. Tietoa MLL:stä. Saatavilla 7.10.2019. <https://www.mll.fi/tietoa-mlista/>
- Masarik, A.S., Martin, M.J., Ferrer, E., Lorenz, F.O., Conger, R.D. (2016). Couple resilience to economic pressure over time and across generations. *Journal of Marriage and Family*, 78(2), 326–345.
- Malinen, V. & Kumpula, S. (2005). Terve ja toimiva parisuhde vanhemmuuden kivijalka. Teoksessa J. Syrjälä. (toim.), *Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun*. (s.43–49). Helsinki: VL-markkinointi Oy.
- Mönkkönen, K. Kekoni, T. Jaakola, A-M., Profian Sosiaalipalvelut Oy:n

- Henkilöstö & Pehkonen, A. (2019). Kohti monitoimijaista kehittämistä. Moniammatillisuuden osaamisen edistäminen koulutuksessa. Teoksessa K. Mönkkönen, T. Kekoni & A. Pehkonen (toim.), *Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla*. Tallinna: Gaudeamus.
- Mäkinen, O. (2006). *Tutkimusetiikan abc*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Neuvottelutulos hallitusohjelmasta (2019). *Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta*. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161662>
- Nuorten ystävät. Vanhempien akatemia. Henkilökohtaista tukea ja valmennusta vanhemmuuteen. <https://www.nuortenystavat.fi/yksikot/vanhempien-akatemia/henkilokohtaista-tukea-ja-valmennusta-vanhemmuuteen>
- Oulun hiippakunta. Hanketoiminta. TURVA-hanke. <https://www.ouluhiippakunta.fi/hiippakunnan-toiminta/>
- Parisuhdekeskus Kataja ry. Parisuhdetyön asiantuntija- ja kansalaisjärjestö. <https://parisuhdekeskus.fi/>
- Parisuhteen palikat. Lisää kipinää parisuhteeseen. <https://www.parisuhteenpalikat.fi/>
- Perälä, Marja-Leena & Halme, Nina & Kanste, Outi (2012). Lapsiperheiden kokemus palvelujen saatavuudesta ja tuen riittävydestä. Teoksessa Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari (toim.): *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014*. Helsinki: THL.
- Pelkonen, M. (2019). Vanhemmuuden ja parisuhteen tuki perhekeskuksen ydintehtävänä. Teoksessa T. Hakulinen., T. Laajasalo & J. Mäkelä (toim.), *Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. Teoriasta käytäntöön*. (s.106–113). http://www.jukari.fi/bitstream/handle/10024/138389/URN_ISBN_978-952-343-357-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Hankkeet. Perhekeskustoimintamalli Lappiin. Vanhemmuuden ja parisuhteen tuki. <http://www.sosiaalikollega.fi/hankkeet/lape/hankkeet/lape/vanhemmuuden-ja-parisuhteen-tuki/index.html>

- Riihonen, R. & Peltomaa, K. (2019). ”Älä tule paha kakku” – vanhemmuuden paineita päivähoiton ja kotihoidon ristiaallokossa. Teoksessa T. Hakulinen, T. Laajasalo & J. Mäkelä (toim.), *Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. Teoriasta käytäntöön.* (s.82–86).
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138389/URN_ISBN_978-952-343-357-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Rissanen, E. Kankaanpää, E. Surkka, A & Vornanen, R. (2018). *Vanhemmuuden varhaisen tuen interventioiden kustannusvaikuttavuus.* Systemaattinen katsaustutkimus. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201802143417>
- Rotkirch, A. (2014). *Yhdessä-Lapsen kasvatusta ei ole yksilölaji.* Helsinki: WSOY
- Rotkirch, A. (2018). Esipuhe. Teoksessa O. Kontula. *2020-luvun perhepolitiikka. Perhebarometri 2018.* (s. 5–6). Helsinki: Väestöntutkimuslaitos. http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/f314941dbf0df5d9a091d375c5e07d96/1568196883/application/pdf/9136344/netti%202020-luvun%20perhe_Baro2018.pdf
- Ruotsalainen, K. (2002). *Auttajana kirkon ja yhteiskunnan leikkauspisteessä.* Helsinki: Suomalainen teologinen kirjallisuusseura.
- Rönkkö, L. & Rytönen, T. (2010). *Monisäikeinen perhetyö.* Helsinki: Wsoypro Oy.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2009). Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV Kvalitatiivisen menetelmien verkkooppikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla 22.8.2019. <https://www.fsd.uta.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvali-motv.pdf>
- Salmi, M., Mäkelä, J., Perälä, M-L. & Kestilä, L. (2012). *Lapsi kasvaa kunnassa – miten kunta voi tukea lasten hyvinvointia ja vähentää syrjäytymisen rikejä.* http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90826/URN_ISBN_978-952-245-690-8.pdf?sequence=1
- Sinkkonen, J. (2018). *Kiintymyssuhteet elämänkaareissa.* Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2018. Ajankohtaista. Perhekeskusten sähköiset

palvelut yhteiseen verkkopalveluun. https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/perhekeskusten-sahkoiset-palvelut-yhteiseen-verkko-palveluun

Sähköinen perhekeskus. Kehittämistarpeet, tavoitetila, skenaariot ja toimenpide-ehdotukset. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 57/2018. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161209/Rap_57_18_Sahkoinen%20perhekeskus_netti.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Syrjälä, J. (2005). Vanhemmalle! Teoksessa J. Syrjälä. (toim.), *Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun*. (s. 8–9). Helsinki: VL-markkinointi Oy.

Talvio, M. & Klemola, U. (2017). *Toimiva vuorovaikutus*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Elämäkulkku. Lapset ja perheet. Saatavilla 16.9.2019. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/elamankulku/lapset-ja-perheet>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi. Saatavilla 11.9.2019. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Lapset, nuoret ja perheet. Peruspalvelut. Perhekeskus. Palveluverkosto. Saatavilla 8.9.2019. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/perhekeskus/palveluverkosto>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Lapset, nuoret ja perheet. Tutkimustuloksia. Kasvuympäristön turvallisuus. Saatavilla 8.9.2019. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tutkimustuloksia/kasvuympariston-turvallisuus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Lapset, nuoret ja perheet. Lapsivaikutusten arviointi. Saatavilla 11.9.2019. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/johtamisen_tueksi/miten_arvioida/lapsivaikutusten_arviointi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi. Osallisuus. Saatavilla 16.9.2019.

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvointijaterveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Saatavilla 30.9.2019.

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tuomi, J. & Sarajärvi A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi A. (2013). *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Törrönen, M. (2012). *Onni on joka päivä. Lapsiperheen arki ja hyvinvointi*. Helsinki: Gaudeamus.

Väestöliitto. Vaikuttamistoiminta. Perhepolitiikka. Saatavilla 11.9.2019.

http://www.vaestoliitto.fi/vaestoliitto/mita_vaestoliitto_tekee/vaikuttamisty/perhepolitiikka/

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista.

https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

LIITE 1: Haastattelukysymykset

1. Miten olit mukana TURVA–hankkeessa ja mitä se toi työhösi?
2. Miten parisuhdetta ja vanhemmuutta tukevat palvelut ovat parantuneet TURVA–hankkeen myötä?
3. Millaista apua olet saanut TURVA–hankkeesta digitaalisten palveluiden hyödyntämiseen työssäsi?
4. TURVA–hanke on ollut kehittämässä palveluiden saatavuutta digipalveluiden kautta. Miten tässä on mielestäsi onnistuttu?
jatkokysymys: Oletko tietoinen sähköisistä palveluista nyt paremmin?
Näkyvätkö teidän palvelunne nyt verkossa paremmin?
5. Millaista palautetta olette saaneet asiakkailta vanhemmuuden ja parisuhteen tuen palveluista?
jatkokysymys: Millaisia palveluja asiakkaat ovat toivoneet?
Miten toiveita on voitu toteuttaa?
6. TURVA–hanke on järjestänyt koulutuksia. Mihin koulutuksiin olet päässyt?
jatkokysymys: mitä nämä koulutukset antoivat työhösi?
Mitä koulutusta olet saanut TURVA–hankkeesta digitalisaation näkökulmasta
7. Miten olet ohjannut asiakkaita/seurakuntalaisia käyttämään digitaalisia palveluja kuten virtu.fi tai valtakunnallisia vanhemmuuden ja parisuhteen tuen palveluja?
jatkokysymys: mitä palveluja tarjoat itse verkon välityksellä?
8. Millaisia kokemuksia sinulla on digitalisaatiosta työssäsi?
jatkokysymys: millaisia haasteita digitalisaatio on tuonut työhösi?
9. TURVA–hankkeen tavoitteena oli verkostoitumisen ja eri tahojen yhdessä toimimisen lisääminen. Miten tavoite on toteutunut?
jatkokysymys: Oletteko saaneet uusia yhteistyökumppaneita, työpareja tai verkostoja?
10. Mitä uutta on alkanut tai alkamassa johon TURVA–hankkeella on ollut vaikutusta?
11. Mitä muuta haluaisit sanoa?